

Міністерство освіти і науки України
 Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
 Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
 Кафедра публічного управління та адміністрування

ЧУЙКО МИКОЛА СТЕПАНОВИЧ

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК _____

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

«Зміна парадигми міжнародної безпеки як наслідок

російсько-української війни».

281 публічне управління та адміністрування

(назва освітньої програми)

281 публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання) (підпис)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент _____

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ - 2023

АНОТАЦІЯ

Чуйко М.С. «Зміна парадигми міжнародної безпеки як наслідок російсько-української війни».

Магістерська робота за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2023.

У магістерській роботі досліджено глобальні питання та причини війни в Україні. Розкрито істинні причини, які дають чіткі відповіді на питання світової геополітики та зміни світової безпеки.

Матеріали магістерської роботи можуть бути корисними та цікавими для органів державної влади, місцевого самоврядування та для громадян, які хочуть розвинути своє розуміння у глобальній безпеці. Дані матеріали можуть бути використані у процесі підвищення кваліфікації чи професійного навчання публічних управлінців.

ANOTATION

Чуйко М.С. "Change of paradigm of international safety as a result російсько-
Ukrainian war".

Master's thesis on specialty 281 - "Public management and administration". - Ivano-
Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. – Ivano-Frankivsk, 2023.

In master's degree work global questions and war reasons are investigational in Ukraine. Veritable reasons that give clear answers for the question of world geopolitics and change of world safety are exposed.

Materials of master's degree work can be useful and interesting for public, local self-government authorities and for citizens that want to develop understanding in глоба лій to safety. These materials can be used in the process of in-plant training or professional studies of public management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1 ПРИЧИНИ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ	
ЧЕРЕЗ НАПАД РОСІЇ НА УКРАЇНУ.....	
1.1 Росія як загроза світової безпеки.....	
1.2 Економічна безпека України у час війни.....	
1.3 Українське суспільство в умовах війни.....	
РОЗДІЛ 2 НАТО-ЯК НАЙМОГУТНІШИЙ	
ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ СОЮЗ.....	
2.1 НАТО - історія виникнення.....	
2.2 Історія розвитку співпраці України і НАТО.....	
2.3 Реакція НАТО на повномасштабне вторгнення Росії	
на територію України.....	
РОЗДІЛ 3 ГЕОПОЛІТИКА, ЯК ОСНОВА ПАРАДИГМИ	
СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ	
3.1 Геополітичні ігри та боротьба за світове лідерство.....	
3.2 Нова стратегія вступу України в ЄС.....	
3.3 Зміна геостратегії щодо вступу України в НАТО.....	
ВИСНОВОК.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відносини України та НАТО зародилися ще на початку 90-их років. Шкода, що співпраця за роки незалежності не була такою плідною і не привела Україну хоча б до статусу - кандидата у члени альянсу. У 2008 році Україна була за крок до отримання статусу кандидата, проте погрози з боку Росії вплинули на результат. Ядерний арсенал Росії став знову вирішальним у багатьох світових рішеннях. Німеччина та Франція заблокувала надання Україні статусу кандидата у члени НАТО, бо вважали, що таке рішення зможе не допустити військового зіткнення між Україною та Росією. Це була рокова помилка, оскільки Путін почув слабинуку у НАТО. Його залякування ядерною зброєю, так званою «ядерною дубинкою», сходило з рук. Цей козир він завжди тримав у рукаві, як останній аргумент. І це діяло не один десяток років. Хоч у блоку НАТО було чимало помилок стосовно стратегії стримування Росії, проте й у самої України їх також вдосталь. Часті політичні коливання, зміни стратегії в політичному, економічному та світоглядному полі. Така невизначеність політичної верхівки держави та й незрілість самого суспільства дала надію Росії на недопущення втрати України із сфери впливу, а в подальшому і на повне захоплення та окупацію. Помаранчева Революція була першим дзвіночком, що в Україні зароджується нове покоління молодих людей і курс до Росії їм зовсім не по душі. Проте колосальні фінансові ресурси, які були затрачені на дискредитацію Президента Ющенка дали свої плоди. Зміна Ющенка на Януковича знову повернула нас у горнило російської експансії. Наш політичний курс в НАТО почав ставати все примарнішим. Але у 2013 році через відмову тогочасного президента України В.Януковича підписувати асоціацію з ЄС, народ знову вийшов на протест. Ті події стали початком вторгнення Росії на територію України. Першим захопили АР Крим, а в подальшому і великі частини Луганської та Донецької областей. США та інші країни ЄС, які гарантували безпеку нашій державі згідно Будапештського меморандуму до таких подій були

зовсім не готові. Гібридна війна Росії стала шоком для світових країн-лідерів,але так і нічого не навчила. Знову економічні чинники взяли гору, а боязнь російської ядерної зброї розв'язала руки Путінові для повномасштабного вторгнення. Що і сталося 24 лютого 2023 року. Тепер всі зрозуміли,що Путін розуміє тільки позицію сили,а Сильна і незалежна Україна має першорядне значення для євроатлантичної безпеки.

Стан наукового обґрунтування.Після повномасштабного вторгнення Росії на територію суверенної України світова безпека стала однією із ключових тем. Багато експертів б'ються в роздумах,чому це сталося і що призвело до таких дій з боку Росії. Чому світ не був готовий до повномасштабного вторгнення? Чому гібридна війна у 2014 року стала неприємним сюрпризом для світових лідерів?Які були допущені помилки та як це виправити? Яку ціну платить Україна за збереження державності,незалежності та територіальної цілісності?

Світ стоїть на порозі Третьої Світової Війни. НАТО,як наймогутніший світовий військовий блок намагається не брати прямої участі в війні,щоб не допустити прямого зіткнення з ядерною державою. Всі розуміють,що один не правильний крок може привести до катастрофічних наслідків для всього людства. Всі держави, особливо Західної Європи, допомагають зброєю, боєприпасами, амуніцією, оскільки розуміють, що війна може постукати до них і наслідки будуть набагато страшнішими. Україна сьогодні стала фортецею для Європи та НАТО,адже Путін неодноразово заявляв про більш масштабні плани і неодноразово виставляв НАТО свої вимоги. Україна у сьогоднішні є центром світової безпеки. Перемога над Росією пришвидшить вступ України в НАТО або в світі зародиться новий світовий порядок.

Нато є наймогутнішим військовим блоком у світі. Кожна країна має право і можливість вступити у Альянс. Війна Росії проти України загострила світову безпеку. З одного боку Україна в швидких темпах переходить на стандарти НАТО, але ми не маємо термінів та чітких сигналів про те, що вступ України в НАТО може статися в найближчий час. Звичайно наша держава не є членом НАТО і прямих гарантій ми від них не отримували. Росія порушила всі

міжнародні правила та цим похитнула безпеку у світі. Багато міжнародних організацій, які не один десяток років вели політику згідно міжнародного права стали не готовими до такого зухвалоного порушення міжнародного права та порядку. Їхні заклики до миру є не ефективними, а механізми щодо такої ситуації є просто інертними та не працюючими. Світ стоїть на межі змін, оскільки Росія показала, що міжнародне право можна порушувати, а санкції, як механізм не завжди дають бажаний результат. Маса критики ллється на Організацію Об'єднаних Націй, яка замість швидкого реагування та гідної відповіді перетворилась у бюрократичну недієву організацію. Зміни у світовому порядку будуть, та чи може світ уникнути Третьої Світової війни – це питання, яке турбує усіх.

Мета дослідження полягає в розумінні процесів, які відбуваються на тлі війни в Україні. Жорстока війна, яка точиться у центрі Європи дає розуміння, що світова безпека не є досконалою. Зміна парадигми у світовій безпеці є не відворотнім процесом. Сьогодні Росія виставляє свої претензії до Північноатлантичного Альянсу і вимагає виходу країн із блоку, які вступили після 1991 року. Для НАТО це є найбільшим викликом з часів холодної війни. Політика Альянсу полягає у вільному виборі кожної країни, яка хоче приєднатися до НАТО. Росія ставить ультиматум і називає ряд країн, які повинні вийти з блоку, оскільки, на думку Путіна, мають залишитися у сфері впливу Росії. Ми бачимо, що декілька ракет прилетіло і до Польщі, проте реакція НАТО була стримана. Тепер стоїть питання, чи застосує Альянс свої військові сили у разі масштабнішого вияву агресії проти країн НАТО? Чи використає НАТО 5 статтю для захисту кордонів країн-членів, чи знову буде стримано реагувати та уникати прямого зіткнення? Якщо належно не відреагує, то це може похитнути світову безпеку та світовий порядок. Кожна країна зрозуміє, що членство в Альянсі не дає гарантії на захист своїх кордонів і це може призвести до розвалу НАТО.

Світова безпека сьогодні зазнає тектонічних змін. І справа не тільки у війні Росії проти України. Сьогодні на світовій карті військового зіткнення назріває ще один конфлікт, який може призвести до зіткнення двох світових

гегемонів-Сполучених штатів Америки та Китаю. На Тайвань вже давно зазіхає Китай, який вважає це своєю територією. Всі тенденції Китаю до збільшення військового потенціалу дають розуміння, що зіткнення не минуче. Тайвань отримала гарантії безпеки від США і при найменшій військовій агресії з боку Китаю змушені вступити у війну.

Завдання дослідження обумовлені метою та актуальністю теми та полягають у необхідності:

- вивчити причини нападу росії на Україну;
- описати та спрогнозувати можливі сценарії розвитку подій;
- дослідити та вивчити міжнародний досвід у застосуванні сучасних методів ведення війни;
- вивчити можливість застосування сучасних технологій у війні
- виявити та запропонувати швидкі та ефективні кроки для можливого вступу України в НАТО.
- дослідити можливі геополітичні зміни парадигмі світової безпеки;

Зміна парадигми світової безпеки є важливим кроком, який може врятувати світ від фатальних наслідків. Світ повинен зробити все можливе, щоб війна в Україні закінчилась як найшвидше перемогою України. Кожна країна повинна зрозуміти, що порушення світового порядку та світової безпеки є не допустимим і кожен, хто задумає таке, отримає гідну відсіч.

Об'єкт дослідження магістерської роботи є світова безпека. Безпека, яка похитнулася в 2014 році з окупації Криму та частини Донбасу.

Предмет дослідження : війна в Україні, як причина зміни парадигми світової безпеки.

Методологічна основа роботи. Під час написання роботи було використано такі методи: загальнонаукові, загальні логічні методи теоретичного

аналізу, приватно-наукові методи.

Новизна отриманих результатів.Розвинуто питання світової безпеки на фоні війни в Україні. Досліджено її причини, наслідки та зміна світового порядку.

Практичне значення одержаних результатів.Отримані результати дослідження в роботі можуть використовуватися при підготовці студентів, магістрантів для практичних занять. Події в світовій безпеці змінюються кожного дня, тому дане питання може слугувати для подальших наукових досліджень, аналізів та пошуків.

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки. Загальний обсяг роботи складає ... сторінок. Список використаних джерел містить ... найменувань, серед яких ... джерел – іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1 ПРИЧИНИ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ НАПАД РОСІЇ НА УКРАЇНУ

1.1 Росія як загроза світової безпеки

У 2014 році Росія шокувала світ вперше, коли проявила збройну агресію проти України захопивши Автономну Республіку Крим та частину Луганської і Донецької областей. Замість областей вони створили «псевдо–республіки» ЛНР і ДНР, запевняючи весь світ, що це волевиявлення самих народів. Тільки постає питання, які етнічні народи чи групи утворилися в результаті незаконного референдуму. Світ поринув у шок.

На 42-ї річниці ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН резолюції «Визначення агресії», Росія розпочала збройне захоплення чужих територій, порушивши територіальну цілісність, суверенітет і політичну незалежність України. Гібридна війна стала несподіванкою для усіх, породивши глибоку кризу у світовій безпеці. Це був тільки перший крок до повномасштабного вторгнення. Своїми імперськими амбіціями Росія порушила всі міжнародні правила, чим кинула виклик світовому порядку. Багато світових лідерів вірили в пропагандиське гасло «братські народи», забуваючи про історію, яка являється трагічною для нас уже декілька століть. Далеко не всі політики, дипломати, експерти вірили у такий сценарій розвитку подій у світовій безпеці. Керуючись Європейськими принципами для багатьох залишається не зрозумілим, як країна, яка є гарантом безпеки та територіальної цілісності України, згідно «Будапештського меморандуму» та двохсторонньої угоди про «мир та дружбу».

Росія, як правонаступник СРСР порушує та зневажає Гельсінські угоди у 1975 році, в яких чітко прописано про недоторканність кордонів та територіальної цілісності країн. Щоб зрозуміти причини треба повернутися у події після Другої

Світової війни.¹

Після перемоги над нацистською Німеччиною та мілітаристською Японією, країни «Великої трійки» створили систему світової безпеки побудовану на міжнародному праві. Вона впроваджувала біполярне існування, а сфери впливу ключових регіонів було поділено з врахуванням всіх протистоянь та впливів. Така розстановка сил могла бути ефективною довгі роки, якби не геополітичні зміни на світовій карті. На початку 90-их років комуністичні режими в Центрально-Східній Європі зазнали краху, а розпад СРСР призвів до іншої розстановки сил у світі. Холодна війна стала однією з головних причин розпаду Союзу. правонаступником стала Росія, яка втратила із своєї орбіти впливу багато країн, які проголосили свою незалежність. Росія ніколи не уявляла своєї імперії без України. Будучи в складі СРСР Україна мала найбільший промисловий потенціал, тому Росія так і не змогла пережити втрату і реваншистські думки жевріли у Росії всі ці роки. Напад готувався набагато раніше.

29 вересня 2003 року Росія почала будувати дамбу від Таманського півострова до острова Тузла. Спочатку вони говорили, що причиною дамби є розмивання узбережжя, проте даний проект не був погоджений з чинною українською владою. Досягнувши територіальних вод України, наш уряд направив ноту протесту. На той момент наша держава володіла ще доволі великим військовим потенціалом і конфлікт вдалося погасити мирно. Тоді ще ніхто не розумів, що це була розвідка бою, а головний напад нас чекає в майбутньому.

Розпад СРСР породило нові виклики, загрози та конфліктні середовища, які замінили реалії холодної війни на хитку рівновагу постбіполярного світу. Не спроста Росія наважилася у 2014 році на захоплення територій, оскільки

¹ . Верховна Рада України прийняла Постанову «Про звернення Верховної Ради України до державгарантів безпеки України». URL: <http://portal.rada.gov.ua/news/NovynyiPovidomlennya/189190.html> (дата звернення: 05.04.2017).

розуміла,що зараз саме той час. На той момент Європа сильно залежала від сировинних російських ресурсів. Послаблення позиції США на Близькому Сході та Африці також додало впевненості Президенту Путіну. І зараз під час повномасштабного вторгнення Росія переконує весь світ, що Україна,це зона впливу Росії і її унітарність не допустима,бо є загрозою геополітичній безпеці і тотожне військовому вторгненню. Україна - найсерйозніша проблема для Москви. Путін завжди вважав,що Україна,це не держава,це щось аномальне і тимчасове,а значну частину її території подарували вони. Ці слова російський диктатор сказав Джорджу Бушу в Бухаресті на початку квітня 2008 року після саміту НАТО. До сьогодні ніхто не знає,що на це відповів Дж.Буш, можна лише здогадатися,що швидше за все промовчав,щоб не загострювати кути відносин,які і так далекі від ідеалу.

Україна відмовилася від реінтеграційних проектів і висловила намір підписати Угоду про асоціацію з ЄС,тоді силовий сценарій став єдиним шляхом реалізації такого стратегічного завдання. Воєнна окупація України і ліквідація її державності розв'язувала Росії руки для поглинання всього пострадянського простору». Розпочавши гібридну війну,Путін переслідував дві мети:

- геоісторичну - головною метою,це повернути світ у реалії середини минулого століття («зони впливу», «боротьба систем», «баланс сил і баланс інтересів» і т.д.).
- геостратегічну - повернення Росії статусу «Великої держави»,чим зруйнувати домінування Заходу та повалення світового порядку. Тобто,він намагався провести реванш за програш СРСР у холодній війні.

Потрібно визнати, що однополярний світ не сформувався, ефективна система багатополарності так і не утворилася. Сполученим Штатам уже не вистачає достатнього впливу, а подекуди – волі та бажання для розв'язання важливих проблем. Це веде до того, що світову систему все важче контролювати, а країни з геополітичними амбіціями провокують конфлікти з метою

переформатувати світову будову міжнародної ієрархії.²

Сьогоднішні реалії такі, що Росія хоче створити світовий хаос, щоб в кінцевому результаті нав'язати свої умови. Звичайно головне завдання для них це повна перемога у війні з Україною. Хоча ситуація на фронті не дуже втішна для Кремля і в даний час їм потрібно перемовини, які б призупинили конфлікт хоча на певний час. Вони б відновили повну боєздатність армії, підготували б запаси снарядів і з новими силами і з врахуванням помилок здійснили б новий наступ. Україна знаходиться між Заходом і Сходом і тому результат війни окреслить майбутню світову безпеку та правила за якими буде жити світ у майбутньому.

Битва за Україну буде визначати кінцевий результат геополітичної боротьби, оскільки від її приєднання до європейського чи російського простору буде залежати подальше розширення сфери домінування одного з суб'єктів чи то на Захід, чи то на Схід. Захопивши Україну, Росія може розширювати свій подальший геополітичний наступ на Центральну Європу і нав'язувати силу Західній Європі. Тоді перед Росією відкривається історичний шанс захопити Європу, як це зробив Радянський Союз в 1944-1945 роках, змінити баланс сил у відносинах із Заходом та переробити весь геополітичний простір Європи на свою користь, цим помститися за результати холодної війни і знову ствердити себе як домінанту геополітичної політики в Європі та Євразії». Це все могло статися, як би не прорахунки Путіна, щодо реакції українського народу, силових та безпекових структур, які замість квітів та деферамбів зустріли російську армію героїчним спротивом, чим і змішали всі карти Кремлю і поламали плани на трьохденний похід на Київ.

Війна Росії проти України показала весь рівень деградації світової безпеки. Деякі аналітики говорять, що дане вторгнення оголило практично три

² . Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський ; пер. з англ. О. Фешовець. – Харків : Ранок : Фабула, 2018. – 288 с.

конфлікти, такі як:

- геополітичний (між Росією та Заходом);
- двосторонній (між Україною та Росією);
- внутрішньоукраїнські конфлікти, що одночасно вибухнули на одній і тій же території.

Україна отримала гарантії територіальної цілісності від усіх держав-постійних членів РБ ООН. Марні спроби ОБСЄ не дали бажаних результатів, а до перегляду та удосконалення механізмів світової безпеки, країни ставляться дуже не охоче. Їхня доля вини є і в тому, що вони пропустили конфлікт Грузії у 2008 році, де також показали свою слабкість.

28 лютого та 11 березня 2014 р. Верховна Рада України, сподіваючись на гарантії Будапештського меморандуму 1994 р., зверталася до держав-гарантів³ відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї з проханням виконати свої зобов'язання щодо його положень та застосувати усі можливі заходи для припинення агресії, збереження незалежності.

Одночасно український парламент запропонував РБ ООН скликати засідання для розгляду дій РФ, а парламентам держав-гарантів безпеки України та міжнародним організаціям – направити спеціальні моніторингові місії для ознайомлення з ситуацією в Україні, проте:

- підписанти Будапештського меморандуму навіть не змогли зібратися на спільну зустріч;
- ГА ООН спромоглася лише обговорити та прийняти заяви рекомендаційного характеру;
- моніторингові місії ООН та ОБСЄ не були допущені на Кримський півострів російськими окупаційними військами;
- на Донбасі спостерігачі ОБСЄ стали заручниками сепаратистів і російського спецназу;

³ Горбулін В. Гібридна війна: все тільки починається ... Дзеркало тижня. Україна. 2016. № 11.

США та ЄС продемонстрували у березні 2014 р. цілковиту неспроможність зупинити процеси ескалації міжнародно-політичного конфлікту. Протягом року вони не приймали стратегічних рішень, які б впливали на Російську агресію, а ухвалювали тільки тактичні заходи. Запровадження санкцій та постійна стурбованість не принесли бажаних результатів, а навпаки показали страх світових лідерів до Росії. Вони вдавали, що не бачать серйозних загроз для НАТО та ЄС і надіялись на те, що Росія одумається і під тиском санкцій повернеться у міжнародне право. Санкції хоч і впливали на Росію, проте вони впливали на економіку Заходу і не раз звучали заклики про їх припинення. Кремль, побачивши, що США та Англія відмовляється від Будапештського меморандуму зрозумів, що двері війни відкриті і опір з боку гарантів не буде задіяний. США та Англія не вважали це політичною поразкою, бо наголошували на тому, що Україна не є членом НАТО і не є союзником США, до прикладу як: Японія, Ізраїль, Південна Корея, Австралія.

Країни-гаранти та ЄС зрадили Україну, оскільки «Революція Гідності» почалась за Європейські цінності і прагнення українського народу до Європейської сім'ї. Україна стала першою країною в Європі, де протестувальники гинули тримаючи у руках прапор Євросоюзу.

Хоча, як відомо, станом на весну 2014 р. наша держава мала законодавчо закріплений «позаблоковий» статус і офіційно ніде не заявляла про намір стати у майбутньому членом НАТО, а з РФ її пов'язували найпотужніші міжнародно-правові зв'язки після підписаного у 1997 і пролонгованого у 2012 р.р. «Договору про дружбу і співпрацю». Проте це не стримало північного сусіда від анексії Криму та збройного вторгнення на Донбас і тепер від повномасштабного вторгнення.

В. Путіна не зупиниться на Україні, так само, як Чехословаччина не була кінцевою метою для А. Гітлера. Імперіалісти взагалі не мають кінцевої мети, тим більше тепер при наявності у них є ядерної «кнопки»

Тепер, коли Європа зрозуміла, що вони наступні, то почали сміливіше

допомагати Україні. Наша держава стоїть фортецею для Європи, хоча вплив Росії⁴ на Європейський Союз ще є досить впливовим. Раціонально було б допомогти Україні і не допустити війни і життєвих втрат у своїх країнах. З рештою під загрозою війни не тільки Україна і країни Балтії, а й усі сусіди з ОДКБ. Зараз, коли Кремль в'язався у затяжну війну на виснаження, цілком можливим варіантом для Москви є відновити давні заморожені конфлікти, такі як: Придністров'я, Нагірний Карабах, Сербії тощо. Під приводом іншого конфлікту, вони б могли залишити Україну і при цьому не втративши лице. Звичайно, дане закінчення конфлікту було б тимчасовим і використано було б для нарощення сил та підготовки резервів для загострення знову. Зараз Кремль благає про перемовини через своїх колишніх партнерів і закликає про перемир'я. Основною вимогою диктатора, це залишення всіх окупованих територій під крилом Росії. Це маніпулятивний хід, оскільки Москвою внесено зміни до конституції, де декілька українських областей вписані у як території Росії. Ніхто скасовувати дані зміни не збирається і навіть в разі військової поразки. Ці області завжди вони рахуватимуть, як такі, що окуповані Україною. Перемогою для України було б деокупація всіх окупованих територій, включно Крим, але це не відвертає повторення конфлікту у найближчому майбутньому. Ідеальним варіантом для України і країн колишнього СРСР була б повна поразка та розвал самої держави на декілька країн, які б могли визначати самостійно свій розвиток як окремі суб'єкти. З точки зору геополітики, такий сценарій розвитку подій далеко не всім подобається.

По-перше, розвал Росії породжує багато викликів і загроз, які можуть бути не контрольовані Європою та США. Європа не хоче розвалу, бо звикла до дешевих ресурсів і власне завдяки цим ресурсам і «жирувала» декілька століть.

⁴ . Зовнішня політика та національна безпека : навч. посіб. / Г. П. Ситник, Д. В. Неліпа, М. Г. Орел. – Київ : ФОП "Кравченко Я. О.", 2021. – 243 с.

По-друге, розвал ядерної держави не дає можливість контролю над ядерним арсеналом. Ніхто не знає кому і що дістанеться і в які руки потратить найбільший арсенал ядерних боєголовок.

По-третє, коли державність Росії почне «сипатися», цілком імовірно, що Китай схоче зазіхнути на території РФ. Ресурси РФ та технології Китаю можуть вивести його на п'єдестал світової політики. Хоч Китай є вагомим гравцем і сьогодні, проте даний сценарій відчутно посилить його позиції лідера. Це не допустимо для США, які вже впритул відчувають зазіхання Китаю на звання світового геополітичного гравця. Ми це відчуваємо, адже озброєння від партнерів дуже часто затримується, а кількість військової допомоги не завжди відповідає потребам Збройним Силам України.

По-четверте, світ боїться, що загнаний бик у безвиході може застосувати ядерну зброю, а це прямий крок до Третьої Світової війни.

Хоч війна з НАТО не була реалістичною для кремля, адже Україна не є членом Альянсу, проте певні варіанти розглядалися. Головним завданням була повна окупація України, що автоматично приносить Росії славу, як державі, яка володіє великим військовим потенціалом. Контроль над Україною відновлював статус «Російської імперії» та змінював баланс сил в Європі.

Це були головні цілі ультиматумів Москви, висунутих США та НАТО в грудні минулого року. Як відомо, основні з вимог Росії щодо забезпечення «гарантій її безпеки» включали:

- офіційну відмову США/НАТО від надання Україні перспектив членства в Альянсі;
- нерозміщення ударних систем озброєнь поблизу російських кордонів (насамперед, на українській території);
- виведення американських та натовських військ з території країн Центрально-Східної Європи та Балтії, а також фактичне виключення їх зі складу Північноатлантичного союзу.

США, НАТО та Україна не могли погодитись із такими вимогами, і відкинули більшість з російських ультиматумів. Після цього Росія і напала на

⁵Україну, що мало на меті як досягнення власних стратегічних цілей у відношенні нашої держави, так і військове залякування Заходу та примушення його до поступок у відношенні «гарантій безпеки Росії».

Вони не врахували багато факторів, які не дали реалізувати їм загарбницькі мрії, та й ще завели їх у дуже складну геополітичну ситуацію.

Свідченням цього стали результати екстрених самітів «Великої сімки» (G7), НАТО та ЄС 24 березня ц. р. у Брюсселі, а саме:

- Захід (як коаліція цивілізованих та демократичних країн) не піддався тиску з боку Москви та не погодився на виконання її ультимативних вимог. Західні країни та міжнародні організації об'єднали зусилля у протидії Росії шляхом введення нових санкцій проти неї із катастрофічними наслідками та поставили «поза законом» режим Путіна як колективного військового злочинця. В результаті був повністю зруйнований міф, що тоталітарні режими є сильнішими за демократії та завжди переважають їх у двосторонньому протистоянні.⁶ Водночас були розвіяні сподівання Кремля на можливість успішного протиставлення путінського неоімперіалізму західним та загальнолюдським цінностям;

- реакція США та НАТО на дії Росії підірвали її сподівання на прихід «нової ери», де Захід втратить своє «панівне» положення, а Росія нарешті займе «законний простір та місце» у світі. Хоча Російська Федерація дійсно зайняла своє «законне місце» світового ізгоя. Свідченням цього стала фактична ізоляція Росії західними країнами та міжнародними організаціями;

- посилення військових загроз з боку Росії, які набули цілком реального характеру, не тільки не підірвали єдність Заходу (а конкретно – США і Європи), але навпаки, згуртували його на антипутінській основі. Проявом цього стали

⁵ Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 200 с. Додаткова

⁶ Волович О. Історія як поле змагання «Українського світу» і «Русского мира». Зовнішні справи. Історичні науки. 2014. № 12. С. 19-23.

спільні рішення США та НАТО про посилення безпеки євроатлантичного простору шляхом нарощування військової присутності в країнах Балтії та Центрально-Східної Європи, а також у Балтійському та Чорному морях. Такі рішення є продовженням процесу формування нової системи колективної безпеки на євроатлантичному просторі, розпочатого ще у 2014 році;

- Росія остаточно втратила свій міжнародний авторитет та вплив у світі. Наразі більшість із західних країн не тільки не приймають ультиматуми Москви, але і не звертають жодної уваги на її вимоги щодо припинення постачань зброї Україні та погрози з цього приводу. Точно так же ніхто не зважає на заяви Кремля стосовно його намірів надати адекватної відповіді на посилення антизахідних санкцій. До того ж Росія втрачає роль провідного постачальника нафти та газу до Європи, що показало рішення керівництва ЄС про прискорення процесу зниження залежності від російських енергоносіїв з подальшою повною відмовою від них;

- світ повірив в Україну, яка підтвердила своє значення передового форпосту у стримуванні та протидії Росії. Це закріпило роль України як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин та одного із ключових чинників впливу на геополітичну ситуацію у світі, а також підвищило увагу до неї провідних західних країн. Більшість із них не просто стали на сторону України та продовжили або посилили її підтримку, але й змінили принципи свої політики;

- по суті, повністю нового характеру набула політика США, які раніше утримувались від прямого втручання у ситуацію довкола України і перекладали розв'язання українського питання на Францію та ФРН. На сьогодні США фактично взяли на себе відповідальність за Україну, що і показали особиста участь Дж. Байдена у самітах НАТО та G7, а також його візит до Польщі. Як відомо, саме Польща є головним транзитним ланцюгом постачання західної зброї Україні, безпосередньо межує з нею та може стати наступним об'єктом російської агресії. Змінив ставлення до України також і Європейський Союз, який відкрив прямий шлях для європейської інтеграції України.

Такі кроки від союзників не тільки дали змогу стримати навалу Москви, а й на сьогодні успішно йти в наступ. Це дає змогу для збільшення військового

⁷потенціалу ЗСУ.

Хоч і багато позитивного є у відносинах нашої держави з союзниками, та є й не вирішені питання, які б суттєво вплинули на результат війни і терміни її закінчення. США та НАТО не наважилися запровадити над Україною пезпольотної зони. Ракети з максимальною дальністю та літаки нажаль поки ще не на полі бою, проте процес рухається. Данія та Нідерланди готові надати нам літаки F-16. Маємо надію, що до кінця року наша авіація поповниться ними і якнайшвидше переломить домінування Російської авіації в небі.

Окремі члени НАТО відмовляються надавати зброю Україні та пропускати такі постачання через свою територію. Причиною подібної позиції деяких країн є прагнення уникнути прямого військового зіткнення з Росією, а також бізнесові інтереси їх політико-олігархічних кіл, які хочуть зберегти можливості продовження економічної співпраці з Москвою. Хоч деякі країни і бояться ескалації своїх відносин з Кремлем, проте тенденція покращується. Все частіше лунають від світових лідерів заклики про введення миротворчих сил на територію України. Про це натякнув президент США Дж. Байден, виступаючи на параді перед американськими військовослужбовцями зі складу 82-ї повітряно-десантної дивізії 25 березня ц. р. у Польщі. Він заявив, що американські солдати ще стануть на захист України.

Війна є головною темою сьогоdnішнього політичного світу. Але це не єдина проблема, яка зависла над світовим порядком. Всі зрозуміли, що механізми організації ООН, яка мала б ефективно придушувати агресора є неефективними і по великій мірі застарілі. Великим викликом для світової безпеки є обов'язкове

⁷ Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянук та ін. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.

реформування ООН. Організація, яка була створена для забезпечення миру стала не ефективною у сучасних реаліях. Головне, що це розуміють багато країн. Важливим фактором стала зустріч Президента Зеленського на полях саміту Великої сімки, зокрема, з прем'єр-міністром Індії. Він засудив війну росії проти України. Вони торгують з росією, як і більшість країн Глобального Півдня. Але політично вони виступають за те, щоб війна була завершена, вони засуджують саме вторгнення в іншу країну з боку росії. Це для нас позитивний момент. Ми можемо разом з країнами Глобального Півдня ставити питання про реформування ООН. Країни Глобального Півдня хочуть самі бути присутніми в Радбезі ООН, а для нас важливо, щоб такого права, як зараз, не мала країна-агресор. Якщо країна порушує стандарти і принципи міжнародного права, її треба позбавити всіх ексклюзивних прав. Тому що це перші кроки, а далі треба шукати механізми, як це зробити.

Бреттон-Вудська система – це не стільки про ООН, скільки про фінансову інфраструктуру сучасного світу. Тут теж необхідні зміни. І тут якраз Гутерріш робить пас країнам Глобального Півдня, але тут теж треба побудувати конкретні механізми. І якраз в ООН більше конкретних ідей. Але проблема в тому, що нинішній механізм ухвалення рішень в ООН фактично блокує саму реформу. Як змінити склад Радбезу без згоди тих країн, які мають право вето? Про те, щоб росію вигнати з Радбезу ООН, в нас багато говорять, і деякі інші країни теж це підтримують, але без згоди росії цього неможливо зробити. Ідею розширення Радбезу ООН зараз активно підтримують різні країни, але тут треба сідати і домовлятися.

Зараз не йдеться про створення нової структури. А для розробки конкретних механізмів реформування, а також створення додаткових інструментів міжнародної безпеки може бути в нагоді ідея Саміту миру, яку висловив президент Зеленський. Йдеться не просто про саміт, який буде обговорювати, як завершувати війну між росією та Україною. Мають бути більш широкі завдання і рамки обговорення. Мається на увазі створення нової інфраструктури і архітектури міжнародної безпеки. І от в Європі, на мій погляд, точно можна

⁸казати про заміну ОБСЄ, яка створювалася ще в 70-ті роки. На початку 90-х її трохи оновили, але зараз очевидно, що ОБСЄ не виконує ті завдання, які були закладені для підтримки безпеки на Європейському континенті. Якраз в Європі – це обов'язкове завдання.

Щодо ООН, то значна частина країн не готова замінити ООН якоюсь новою організацією, але внутрішні реформи здійснити можливо. І якраз на саміті миру такі ідеї можна обговорювати і напрацювати конкретні механізми, наприклад, щодо перехідного періоду. Створити конкретні робочі групи щодо розширення складу Радбезу ООН і змін в порядку ухвалення рішень. До речі, в ЄС зараз починається така дискусія, і в ООН треба таке зробити. В ЄС зараз говорять про те, щоб рішення ухвалювалися якісною більшістю – це 2/3 голосів, враховуючи обсяг економіки і населення в складі ЄС. Але в ООН та сама ситуація. Треба формувати більш демократичні і гнучкіші механізми ухвалення рішень, а не так як зараз, коли країна-агресор фактично може зловживати своїми правами.

На даний момент є п'ять постійних членів Радбезу, і ще десять країн постійно змінюються з урахуванням їх представництва по різних регіонах. Але є дуже потужні економіки. Наприклад, Японія та Індія – країни, які також можуть представляти в Радбезі ООН окремі регіони світу. Як це правильно зробити, над цим ще будуть думати Радбезі.

Головний мінус сьогоденної ООН, це право вето, яке зупиняє всі подальші дії. Цим якраз і зловживає Москва. Потрібно пропрацювати механізми, де б вирішувала певна більшість. Але США побоюється такого рішення, бо це може призвести до розколу ООН по деяких питаннях, тому певні важелі варто залишити, щоб уникнути ризиків. Але порядок ухвалення рішень має бути

⁸ Morgenthau H. J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace / H. J. Morgenthau. – Fifth Edition, Revised. – N.Y. : Alfred A. Knopf, 1978. – 653 p.
Інформаційні ресурси

змінений. Як приклад принцип кваліфікованої більшості, теж можна застосувати, а окремі великі країни можуть мати додаткові права і можливості, але без блокування, як зараз це робить постійно Росія.

Зараз треба хоча б створити конкретні робочі групи з реформування ООН. Це може зробити генсек ООН – пан Гутерріш. І там мають бути представники різних країн, які виступають з такими ідеями. А це і Франція, і Україна, і Індія, і інші. Треба вже рухатися в бік більш конкретних ідей, а не просто загального обговорення.

Раніше на постійну участь в Радбезі ООН претендували найбільш розвинені країни. Що стосується нових – справа не в тому, є вони представником Глобального Півдня. Йдеться про їхню роль в світовій економіці та в загальносвітових справах. Зараз і великі країни Глобального Півдня претендують на таку роль, вони виходять із власного потенціалу і свого масштабу. Це Індія, Бразилія, тому ще найбільша країна Латинської Америки. Однак мова про всі регіони світу – і Африку, і Азію.

Треба знайти гнучку модель, яка б враховувала і статус окремих країн, але водночас щоб зберігався принцип пропорційного представництва різних регіонів світу. Під час візиту президента Зеленського для участі в саміті Великої сімки був зроблений акцент з країнами Глобального Півдня. Це і участь в саміті Ліги арабських держав, і зустрічі на полях саміту Великої сімки із прем'єром Індії, з лідером Південної Кореї, іншими лідерами. Для нас теж важливо розвивати діалог з цими країнами. А от хто саме буде представлений, яким буде механізм представництва – все це предмет обговорення. Тут потрібен баланс інтересів.

⁹⁹ Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : навч. посіб. / П. М. Лісовський. – Київ : Кондор, 2019. – 156 с.

1.2 Економічна безпека України у час війни

За перший рік війни українська економіка впала на 30%. За даними Держстатисти втратили 29.1 ВВП. Великим позитивом є те, що Україна вистояла, а економіка адаптувалася. Звичайно, завдяки партнерам та їхній фінансовій допомозі сплачуються захищені статті, а податки спрямовуються на військові потреби.

Минуло майже 2 роки, як Росія пішла повномасштабною війною на Україну. Ми вистояли, хоч багато чиновників у світі заявляли, що Україна швидко впаде під тиском агресора, бо є слабкою. Заявляли, бо не здогадувались у мужність і відвагу українського народу. Завдяки співпраці з НАТО та з партнерами ЄС, Збройні Сили України перетворились у сильну сучасну армію, яка дає відсіч набагато більшому загарбницькому війську. Зміни не обминули і економіку України. Економіка зазнала суттєвих трансформацій, показавши високий рівень адаптивності та пружності. Економіка впала приблизно на третину, а у промисловості незворотні втрати вже перевищили 30 відсотків. Окремі сектори економіки постраждали значно більше. Гірничо-металургійний комплекс, який втратив в результаті російської окупації та руйнувань два великих металургійних комбінати у Маріуполі та закриття морських портів, через які транспортувалася продукція. Це призвело до падіння у 2022 році 70 відсотків у виробництві і експорті. Приблизно 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків внаслідок ракетних обстрілів. Загалом оцінюють прямі збитки України від війни більш ніж в 600 млрд. доларів. З яких 138 мільярдів – це руйнування інфраструктури та виробництв. Війна зменшила ринок праці, бо за кордон виїхало більше 8 мільйонів громадян. Переважно це жінки, діти та люди похилого віку. Проте, можна впевнено сказати, що в цілому вітчизняна економіка та бізнес змогли максимально мінімізувати втрати і досить швидко пристосувались до важкого життя в умовах війни. Європейські партнери допомогли українським виробникам більш широко представити свою продукцію на європейських ринках

та більш впевнено почувати себе в такі важкі часи

На початку російського вторгнення Євросоюз запровадив з нашою країною строком на один рік режим безмитної торгівлі. Це допомогло стабілізувати економіку.

Минулого року наша держава отримала більше 30 млрд. доларів у вигляді грантів та пільгових кредитів, що дозволило профінансувати дефіцит державного бюджету. Цього року ця допомога має сягнути вже 38 мільярдів.

Також право безмитного експорту української продукції надали Канада та Великобританія. Європейська комісія 23 лютого продовжила ще на один рік припинення дії імпортних мит, квот та заходів торговельного захисту щодо українського експорту до ЄС.

"Цей акт незмінної підтримки економіки України з боку ЄС і допомагає пом'якшити складну ситуацію, в якій опинилися українські виробники та експортери.

Дуже важливим чинником стало стійкість банківської системи в умовах війни. Це допомогло державі, а також бізнесу та громадянам. Банківська система не рухнула, а продовжила повноцінно працювати. Вчасно були встановлені валютні контролю – бо гривня девальвувала б у рази більше, а імпортерам критичних товарів для війська б не вистачало валюти.

Великий внесок у стійкість української економіки принесла зернова угода, за якою з серпня 2022 року були розблоковані одеські порти. Вони можуть експортувати аграрну продукцію та забезпечувати країну валютною виручкою.

На деокупованих територіях 634 підприємства відмовилися від релокації та продовжили працювати. Також, багато людей із приватного сектору не стали¹⁰чекати на допомогу, а власноруч відбудували та продовжують відбудовувати свої домівки за власні кошти.

Не менш важливою у життєдіяльності країни є енергетична безпека. До 24

¹⁰ Ukrainian Institute of the Future. (2022). Ekonomichna stratehiia Ukrainy 2030 [Economic Strategy of Ukraine 2030].

лютого 2022 року, вітчизняна енергосистема була однією з найбільших в Європі та мала потужність генерації в 56 гігават. У перші місяці війни Україна повністю інтегрувалася із енергетичними системами Євросоюзу, що дозволило отримувати великі надходження від експорту електроенергії. Незважаючи на те, що окупована Запорізька АЕС, яка є найбільшою атомною електростанцією в Європі і забезпечувала виробництво майже чверті української електроенергії, Вуглегірська та Луганська ТЕС. Крім того, під контролем росіян була і Каховська ГЕС, яку вони зруйнували підірвавши дамбу. З настанням холодів Росія продовжить наносити ракетні удари по об'єктах енергосистеми. Вони сподіваються, що виведення енергетичної системи з ладу підкосить незламний дух українського народу. Але, як показав минулий рік, ми вистояли і вистоїмо.

Завдяки допомозі цивілізованого світу у вигляді обладнання та сучасних систем протиповітряної оборони, Україна потрохи відійшла від відключень електроенергії, що дало бізнесу можливість планувати свою діяльність

Одним із головних наслідків війни стала майже повна зміна експортної логістики країни. Це було викликано захопленням та блокуванням ворогом більшості морських портів, через які проходило майже 75 відсотків всього товарообігу України, а це 120 млн. тонн вантажів щороку. Для аграріїв працював "зерновий коридор", а от для металургів ситуація залишається критичною. Деяку частину взяли на себе порти Дунаю, залізничні перевезення через Польщу, Румунію і так далі, але заблокованість морських шляхів для ГМК призводить до поступової втрати європейського та інших ринків. Відбувається заміщення продукції іншими країнами, таких як: Туреччина, КНР, Індія, Бразилія.

Кардинально змінилися виробничі ланцюжки на внутрішньому ринку. Більше 700 підприємств були релоковані з місць, де ведуться бойові дії у західні і центральні області.

Державі треба посилювати роботу з міжнародними партнерами по залученню грантів і реструктуризації боргів, а також проводити переговори по переведенню кредитів у гранти.

Окрім цього потрібно сконцентруватися на виконанні вимог для вступу

¹¹України до Євросоюзу. За найкращими прогнозами ми зможемо вступити до ЄС за два роки.

Україні дуже важливо реформувати оборонно-промисловий комплекс на принципах прискореного переходу на міжнародні стандарти зброї й спецтехніки. Наразі у нас є в наявності зброя стандартів НАТО, яку потрібно підтримувати у боєздатному стані. Крім цього, підприємці чекають на реформу податкової системи та митниці. Вони сподіваються на швидку побудову ефективної судової системи і проведення жорсткої боротьби з корупцією. Сьогодні, ніхто не може сказати, скільки ще будуть продовжуватися бойові дії та ракетні удари по енергетиці. Це не дозволяє вітчизняному бізнесу планувати свої дії на більш довший період, а державі – залучати іноземні інвестиції.

Україна має намір вступити до Європейського союзу протягом двох років. Хоч в сучасних реаліях, це може затягнутися і на довший період. Однак, рішення це може бути прийнято здебільшого з політичних причин, як це було на початку війни, коли Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС.

Після війни нам потрібно буде прикласти багато зусиль, щоб відновити та модернізувати нашу економіку.

До початку війни ми постачали на світові ринки в основному сировину та продукцію без високої доданої вартості. Це потрібно змінити і створити умови для залучення інвестицій та розгортання високотехнологічного виробництва.

Також металургія вийде на свої попередні показники, особливо з огляду на руйнування металургійних комбінатів. Проте, деякі сфери все ж матимуть високі шанси на міжнародний успіх. Перш чергу, це військово-оборонний комплекс, ІТ-

¹¹ Economist Intelligence Unit. (2022). Global operational risk review. How war is fuelling geopolitical uncertainty. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/operational-risk-review-2022>.

сфера, аграрна переробка, енергетика.

Треба починати реалізацію Плану відновлення України, який минулого року представляли у Швейцарії і який оцінюється у 750 млрд. доларів.

На нас чекають великі перетворення, зміни та реформи. Від їх ефективності залежить подальше існування нашої держави. Наша держава має великий потенціал, але чи зуміє вона розкрити його у всій красі - час покаже. Якщо зробити зміни, перетворення та реформи максимально ефективно, то у Євросоюзі наша держава матиме не тільки статус головного охоронця цивілізаційних цінностей, а й складе гідну конкуренцію.¹²

¹² Ukrainian Institute of the Future. (2022). Ekonomichna stratehija Ukrainy 2030 [Economic Strategy of Ukraine 2030]. Retrieved from <https://strategy.uifu-ture.org/index.html>

1.3 Українське суспільство в умовах війни

Українське суспільство зазнало значних змін у зв'язку з війною на сході країни. Війна стала викликом для українського народу, що дозволило змінити свідомість та ставлення до багатьох аспектів життя.

Одним з найбільших викликів для українського суспільства стала потреба взаємодії та співпраці між різними соціальними групами та політичними партіями. Війна стала каталізатором об'єднання українського народу та показала важливість співпраці та взаємодії для досягнення спільних цілей.

Також, війна стала викликом для економіки України, що призвело до необхідності розвитку нових галузей та поглиблення співпраці з іншими країнами. Україна стала більш відкритою для іноземних інвестицій та розвитку нових технологій.

Однак, війна також призвела до зростання соціальних проблем, таких як біженці, безробіття та бідність. Українське суспільство повинне працювати над вирішенням цих проблем та забезпеченням соціальної справедливості.

У підсумку, війна на сході України стала викликом для українського суспільства, що дозволило змінити свідомість та ставлення до багатьох аспектів життя. Україна повинна продовжувати працювати над вирішенням соціальних проблем та розвитку економіки, забезпечуючи свій розвиток та процвітання.

Виклики українського суспільства через війну:

1. Потреба взаємодії та співпраці між різними соціальними групами та політичними партіями.
2. Необхідність розвитку нових галузей та поглиблення співпраці з іншими країнами.
3. Зростання соціальних проблем, таких як біженці, безробіття та бідність.
4. Потреба вирішення проблем з охороною здоров'я та допомогою військовим, які беруть участь у бойових діях.
5. Необхідність забезпечення соціальної справедливості та забезпечення прав людини.
6. Важливість розвитку культури та освіти для формування позитивного

іміджу України¹³.

7. Необхідність забезпечення безпеки та стабільності в країні.

8. Важливість підтримки ветеранів та їх реабілітації після повернення з війни.

За час війни в Україні суспільство зазнало значних змін. Зростання соціальних проблем, таких як біженці, безробіття та бідність, стали надзвичайно актуальними для країни. Також з'явилась потреба вирішення проблем з охороною здоров'я та допомогою військовим, які беруть участь у бойових діях.

Потреба взаємодії та співпраці між різними соціальними групами та політичними партіями стала надзвичайно актуальною. Крім того, з'явилась необхідність розвитку нових галузей та поглиблення співпраці з іншими країнами.

Важливою стала потреба вирішення проблем соціальної справедливості та забезпечення прав людини. Також стала актуальною важливість розвитку культури та освіти для формування позитивного іміджу України.

Необхідність забезпечення безпеки та стабільності в країні стала надзвичайно важливою. Крім того, підтримка ветеранів та їх реабілітація після повернення з війни також стали актуальними проблемами для українського суспільства.

На початку війни українці були шоковані та збуджені. Багато людей добровільно приєдналися до армії, щоб захищати свою країну від агресора. Також було багато добровольців, які збирали гроші та матеріальну допомогу для військових та біженців.

Українці були обурені агресією Росії та підтримували уряд у боротьбі проти

¹³ Соціально-трудова відносина: теорія та практика, 10, 1, 33–54. П'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Україна під час війни. Зайнятість і доходи (23–24 липня 2022). Соціологічна група «Рейтинг». Отримано з: <https://ratinggroup.ua/research/408> Розділ 7. ДОВІРА, АДАПТАЦІЇ, ПОВЕДІНКА ukraїne/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraїna_vo_vremya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html Личковська, М. Р. (2016) Трансформація поняття «стандартна зайнятість» у новій економіці

¹⁴окупантів. Однак, з часом, люди почали відчувати наслідки війни на своєму житті, такі як підвищення цін на продукти харчування та інші товари, скорочення робочих місць та загострення економічної ситуації в країні.

Українське суспільство почало активно висловлювати свою позицію щодо війни та вимагати від уряду рішучих дій. Було багато протестів та акцій протесту, які вимагали миру та зупинення війни.

Українці також почали більше уваги приділяти питанням соціальної справедливості та прав людини. Було багато ініціатив, які мали на меті забезпечення допомоги біженцям, ветеранам та людям, які постраждали внаслідок війни.

Загалом, війна в Україні суттєво змінила суспільство та стала викликом для країни. Однак, українці продовжують боротися за свої права та свободи та прагнуть до миру та стабільності в країні.

Однією з основних проблем українського суспільства в період війни є загострення економічної ситуації. Війна призвела до зниження виробництва та експорту, підвищення цін на продукти харчування та інші товари, а також до збільшення безробіття та скорочення робочих місць.

Іншою проблемою є погіршення стану здоров'я населення. Війна призвела до збільшення кількості поранених та інвалідів, а також до збільшення кількості людей з психологічними проблемами. Також війна призвела до збільшення кількості біженців та переселенців в Україні, які потребують допомоги та

¹⁴Responsible private sector action to address fragility, conflict and violence. Switzerland : World Economic Forum, 2016. 10 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Responsible_Private_Sector.pdf (дата звернення: 20.04.2022).

Pettinger T. Economic impact of war. Economics Help. URL: <https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economicimpact-of-war/> (дата звернення: 14.04.2022).

підтримки.¹⁵

Проблемою є також загострення соціальної нерівності та корупції в країні. Війна призвела до збільшення кількості бідних та безхатьків, а також до збільшення рівня корупції в урядових структурах. Нарешті, війна призвела до загострення політичної ситуації в країні та до збільшення напруження між різними групами населення. Це може призвести до подальшого зростання конфліктів та непорозумінь в суспільстві.

«Російська війна проти України має великий вплив на всі аспекти середовища, в якому працюють громадянські суспільства в регіоні. І як показують результати, в Україні, яка звичайно найбільше постраждала від війни, немає погіршення оцінки в усіх сферах. Ми побачили, що навіть під час війни деякі уряди, включно з Україною та, наприклад, Молдовою підтримували середовище громадянського суспільства через прогресивні заходи, і робили це в умовах надзвичайного стану та у складних обставинах. І громадянське суспільство справді довело, що воно є важливим партнером у таких складних обставинах».

Однак, наряду з цими проблемами, війна також призвела до зміцнення національної свідомості та єдності українського народу. Українці стали більш свідомими та активними громадянами, які вимагають від уряду ефективних заходів для врегулювання конфлікту та відновлення миру.

Також війна призвела до зміцнення сприйняття України як незалежної держави та збільшення підтримки з боку міжнародної спільноти. Україна отримала значну допомогу від країн-партнерів та міжнародних організацій у

¹⁵ ЛІГА:ЗАКОН. Бізнес під час війни (доповнюється) | БІЗНЕС. Liga Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11677_bznes-pd-chas-vynidopovnyutsya (дата звернення: 19.04.2022).

Катерина Ж. Ми повернулися: як український бізнес відновлює роботу під час війни. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/mipovernulisya-yak-ukrajinskiy-biznes-vidnovlyuye-robotu-pid-chas-viyninovini-ukrajina-11824872.html> (дата звернення: 17.05.2022).

вирішенні гуманітарних та економічних проблем, пов'язаних з війною.¹⁶

Отже, війна на сході України призвела до багатьох проблем для суспільства, але також стала каталізатором змін та зміцнення національної єдності та свідомості. Важливо продовжувати працювати над врегулюванням конфлікту та відновленням миру на сході України.

¹⁶ . Економічна правда. Українська економіка під час війни. Що далі?. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/> (дата звернення: 28.04.2022

. Responsible Investment in Fragile Contexts. Switzerland : World Economic Forum, 2016. 28 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/GAC16_Responsible_Investment_Fragile_Context.pdf (дата звернення: 04.05.2022).

РОЗДІЛ 2 НАТО-ЯК НАЙМОГУТНІШИЙ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ СОЮЗ

2.1 НАТО - історія виникнення

Організація Північноатлантичного договору, також північноатлантичний альянс, або НАТО (англійською мовою — North Atlantic Treaty Organisation) — це військово-політичний союз, створений після Другої світової війни для захисту Європи та Північної Америки від зовнішніх загроз. Головними цінностями блоку НАТО є верховенство права, демократія та права людини. Головною метою є забезпечення на території Альянсу миру, безпеки та усунення всіх зовнішніх загроз. 4 квітня 1949 року у Вашингтоні між урядами 12 країн Північної Америки та Західної Європи був укладений Північноатлантичний Договір, який і став початком створення військово-політичного блоку НАТО. На сьогодні Альянс налічує понад 30 країн. Головним девізом НАТО, який закріплений у 5 статті договору Північноатлантичного Союзу є напад на когось з членів Альянсу розцінюється , як напад на всіх і кожна держава зобов'язана надати допомогу союзникам. Для забезпечення верховенства права, демократії, свободи НАТО може застосовувати не тільки військові інструменти, а й політичні. Організація побудована на консультаціях і доки всі учасники не дійдуть до спільного рішення будуть проводитися зустрічі до повного консенсусу. Вступ країни в Альянс є добровільним і не обмежує національного суверенітету. НАТО , як надпотужний військово-політичний блок дає гарантії захисту та безпеки кожній його країні. Тому ми сподіваємося, що в найближчому майбутньому Україна також стане членом великої Північноатлантичної сім'ї. Ми маємо спільні кордони з Польщею, Угорщиною, Румунією та Словаччиною, які є членами НАТО. Тому ми є стратегічно важливі для забезпечення миру на євроатлантичному просторі, оскільки Україна географічно знаходиться на перетині Східної та Західної Європи.

¹⁷ НАТО для забезпечення безпеки використовує різні методи впливу. Для вирішення різних проблем основним інструментом є консультації із усіма членами Альянсу. Пріоритетом є спільне рішення учасників. Вони можуть використовувати не тільки свій військовий потенціал, а й політичний, який інколи дає суттєві результати та не допускає ситуацію до військового конфлікту. Головним завданням НАТО є забезпечення незалежності та нейтралітету країн Альянсу. Вашингтонський договір став основним документом, де кожна країна бере на себе зобов'язання перед кожним із учасників. Недоторканність кордонів є обов'язком кожної країни НАТО. Якщо хтось порушує кордони чи зазіхає на територію країни Альянсу, то це розцінюється як напад на весь Північноатлантичний союз. Кожна країна має право планувати свій оборонний потенціал та мати у даних питаннях незалежність, проте певні консультації та розподілення ресурсів відбувається спільно. Підготовка та витрати є спільною, адже посилення військової міці, синхронність Збройних сил та ефективність реагування на виклики є пріоритетним завданням. Партнерство країн - НАТО дало можливість ефективно координувати та співпрацювати в політичних, військових, економічних та інших аспектах безпеки. Партнерство розвивається не тільки у військових галузях, а й у цивільних, таких як:

- наука;
- інформація;
- екологія;
- реагування на катастрофи;

Підписаний Вашингтонський договір у 1949 році став ключовою історичною подією. Важливість договору є неоціненним скарбом у тодішній

¹⁷ НАТО: Організація Північноатлантичного договору: Партнерство і співробітництво. – К.: Основи, 2006. – 429 с.

політиці. Угода суттєво зменшила ризики конфліктів між Європейськими країнами, які в минулому не одноразово конфліктували та воювали. Залежність країн одне від одного, спільні цілі, планування та консультації у різних галузях збудували між ними ефективну систему співпраці. Ключовим стало зближення країн Європи з Сполученими штатами Америки та Канадою.

На сьогоднішній момент Північноатлантичний союз налічує 31 країну, а саме:

Албанія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Північна Македонія, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Чорногорія.

Країнами-засновницями вважаються: Канада, Бельгія, Франція, Данія, Італія, Ісландія, Люксембург, Португалія, Нідерланди, Норвегія, США і Велика Британія. Останньою країною, яка вступила в НАТО 4 квітня 2023 року була Фінляндія. На теперішній час ведеться робота зі вступу до Альянсу Швеції.

Домовленість між країнами є одна, що вразі нападу на когось з Альянсу буде розцінюватись, як напад на усіх. Хоча існує думка, що реагування на агресію має бути тільки військова, проте це не зовсім так. Кожна країна НАТО залишає за собою вільний вибір реагування на ті чи інші загрози. Це суттєво відрізняється від договору Четвертої статті «Брюсельського договору», який став основою західноєвропейського союзу, де чітко сказано, що реагування повинно бути виключно військовим. Головною формулою є те, що кожна країна зобов'язана брати участь у захисті кордонів кожної країни Альянсу, але механізм втручання кожна країна обирає сама. Для ефективності використовують консультації на яких визначаються та скоординовуються механізми для відсічі агресії.

У 1949 році у після воєнний період був заснований Північноатлантичний союз. На протигагу Радянському Союзу і виникло НАТО. Загроза яку становила комуністична ідеологія була досить відчутною для країн Західної Європи. Створення блоку дало можливість країнам Західної Європи оговтатися від Другої світової війни. Ресурси Радянського союзу були досить великими і головним

¹⁸завданням НАТО було підвищення військового ресурсу та потенціалу для захисту країн-членів та країн «Варшавського договору». Хоч із 1949 року по кінець 1980-их років тривала «Холодна війна» між Радянським Союзом та Блоком, все ж таки Радянський Союз потерпів «фіаско», що стало однією з причин його розвалу.

Політика НАТО постійно змінювалась і показувала свою гнучкість відповідно до стратегічних завдань. Після закінчення холодної війни Альянс кардинально змінив свою політику та структуру. Стратегія НАТО зазнала змін, де одним із основних факторів було залучення до діалогу країн із позаблоковим статусом. Це сприяло євроатлантичній безпеці.

Сучасна стратегія НАТО не має на меті виключно оборонну мету країн-членів Альянсу. Сьогодні Північноатлантичний блок веде консультації та різні форми спілкування із різними країнами позаблокового статусу. Дана формула дає свої плоди, оскільки з кожним роком до НАТО хочуть вступити все більше країн. Потенціал даної військової машини не співставний з жодною країною світу.

НАТО утворилось не спроста, цьому передували певні події тих років. Друга світова війна принесла багато розрухи. Конфлікти між Європейськими країнами могли знову повторитися. Проте корені НАТО є набагато глибшими. З моменту Французької революції Європа у мирний спосіб змогла змінити основи своєї безпеки. Вперше архітектура європейської безпеки була прийнята у 1815 році на Віденському конгресі і ефективно стримувала майже сто років війну між Європейськими країнами. США не приймала участі у даному рішенні, хоч брала участь у двох війнах з Англією протягом сорок років.

В 1919 році у Версалі безпекова архітектура в Європі зазнала певних змін. Хоч і США брали активну участь у процесі створення нового договору, а Президент Вудро Вільсон відігравав ключову роль, США не стали учасниками

¹⁸ . Калашніков А.В. НАТО і Організація Варшавського Договору: витоки і наслідки протиборства. – К.: Либідь, 2006. – 18 с.

даного договору. Це рішення стало поспішним і не виваженим, оскільки ослабило Америку. Через 20 років загальна війна знову відновилася.

Після закінчення Другої світової війни у 1945 році була знову створена безпекова система. В основу взяті принципи, які були проголошені у статуті ООН та на Постдамській і Ялтинській конференціях. За два роки існування договору великі держави зрозуміли, що дана безпекова система не є ефективною від загрози з боку Радянського союзу. Тому у 1947 році була створена нова структура за зразком «Доктрини Трумена» та «Плана Маршала». Вже в цьому документі головну роль лідера отримала Америка.¹⁹

У післявоєнний період між 1945-1949 роками перед країнами Західної Європи та союзниками в Північній Америці виникла велика проблема відбудови економіки. Ернест Бевін, який на той час очолював міністерство закордонних справ Великої Британії 22 січня 1948 року вніс пропозицію про створення союзу між Західними країнами. У березні 1948 року був підписаний Брюсельський договір, до складу якого входило 5 країн: Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Сполучене королівство та Франція. Ці країни розуміли, що тільки в єдності та спільній безпековій системі можна уникнути загрози з Півночі. 27-28 вересня 1948 року була заснована Організація оборони Західного Союзу.

Того ж року у грудні учасники Брюсельського договору, Канади та США почали вестися перемовини про створення єдиного Північноатлантичного договору колективної оборони. До участі в договорі були запрошені Данія, Ісландія, Італія, Норвегія і Португалія. Вже 4 квітня 1949 року був підписаний Варшавський договір, який став початком утворення партнерства в спільній колективній оборонній системі. Домінантною країною стала США, яка і визначила доктрину блоку. Через 3 роки в Альянсі було обрано першого генерального

¹⁹ НАТО: Організація Північноатлантичного договору: Партнерство і співробітництво. – К.: Основи, 2006. – 429 с.

секретаря лорда Ісмея з Великої Британії. Того ж року до НАТО приєдналися Греція і Туреччина. У 1955 році приєдналася ФРН, а у 1982 році Іспанія.

Північноатлантичний союз був створений між державами, які прагнули зберегти мир та протистояти загрозі Радянського союзу. Комуністична ідеологія була заточена на захоплення і завоювання чужих територій і тільки спільні зусилля могли протистояти загрозі. Стаття 51 Статуту ООН оголосила, що кожна країна має право на індивідуальну чи колективну оборону. Саме НАТО давало можливість кожній країні розраховувати на допомогу інших членів Альянсу, а часті консультації та тісна співпраця між ними розкривали великий потенціал у військовій доктрині. Структура організації зберігає суверенітет і незалежність кожної держави, а спільні рішення дають гнучкість у політичних та військових питаннях, що спрямовані на їхню безпеку.

Головною метою НАТО є безпека та захист всіх країн-членів. Вся доктрина побудована на демократичних цінностях, де права людини є найвищою цінністю, а закон – один для всіх. Колективні зусилля стали запорукою миру в Європі та США.²⁰

Дуже часто політика НАТО полягає у випередженні проблеми. Коли є загроза, Альянс моніторить ситуацію і одним із інструментів-може посилити військовий потенціал країни, яка є під можливим ударом. Дана тактика є дієвою, оскільки показує, що агресію краще не починати, бо одразу буде застосована 5 стаття НАТО. Контроль проводиться над озброєнням і роззброєнням тих чи інших країн. Ведеться робота над зменшенням ядерної зброї, яка становить велику проблему для сучасного світу. Для досягнення мети в основу закладено мирне врегулювання суперечливих питань та розвиток демократичних інституцій. Пропрацюються механізми, які повинні не дати

²⁰ Полторацький О.С. Роль НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки. – К.: Основи, 2004. – 18 с.

можливості жодній країні використовувати силу чи залякування до країн НАТО.

Основні механізми співробітництва між учасниками Північноатлантичного Союзу були закладені ще в період створення та формування оборонного блоку, а саме:

1) Північноатлантична Рада, яка володіє реальною політичною владою та правом прийняття рішень; до неї входять постійні представники всіх країн-членів, які проводять спільні засідання не менше одного разу на тиждень. Рада також збирається і на більш високому рівні. Рада надає великого значення інформуванню суспільності та випускає заяви і комюніке, яке пояснює їй, а також урядам країн, що не є членами Альянсу, політику і рішення Північноатлантичної Ради. Рада є єдиним органом Союзу, повноваження якої визначає Північноатлантичний Союз. У відповідності з ним саме Раді доручено сформувати допоміжні органи. За весь період діяльності Ради нею були створені комітети і групи планування з метою покращання роботи Ради або прийняттю на себе відповідальності у таких конкретних сферах, як планування оборони, ядерне планування та воєнне. Кожен з урядів країн-членів Північноатлантичного Союзу представляє у Раді постійний представник у ранзі посла. Кожна країна, що представлена на засіданнях Ради або в будь-яких з підлеглих йому комітетів, повністю зберігає незалежність та несе відповідальність за свої рішення.

2) Комітет військового планування (КВП) - займається вирішенням більшості воєнних питань і проблем, які стосуються планування колективної оборони. В цьому комітеті представлені всі країни-члени Північноатлантичного Союзу, крім Франції. КВП дає вказівки військовому керівництву НАТО та у межах своєї відповідальності виконує ті ж функції, має ті ж повноваження, що і Рада в питаннях, які входять в його компетенцію.

3) Група ядерного планування (ГЯП) - є основним форумом для проведення консультацій з усіх питань, що стосуються ролі ядерних сил, у здійсненні політики НАТО у сфері оборони і безпеки. У роботі групи приймають участь всі країни-члени, крім Франції. Ісландія присутня на засіданнях ГЯП в якості спостерігача.

4) На посаду генерального секретаря НАТО країни-члени висувають високопоставлених державних діячів міжнародного масштабу. Одночасно він висувається на посаду голови Північноатлантичної Ради, КВП, ГЯП та інших основних комітетів. Генеральний секретар НАТО також виступає в якості головного представника цієї організації, як у відносинах із зовнішнім світом, так і в сфері розвитку зв'язків і налагодженні контактів з урядами країн-членів. В теперішній час посаду генерального секретаря НАТО посідає колишній міністр іноземних справ Іспанії Хав'єр Солана.

5) Міжнародний секретаріат - комплектується із персоналу країн-членів, обслуговує Раду, а також підлеглі йому комітети та робочі групи і на постійній основі займається широким колом питань, які стосуються діяльності НАТО.²¹

6) Військовий комітет відповідає за розробку рекомендацій політичному керівництву НАТО, що стосуються заходів по забезпеченню спільної оборони зони дій НАТО і за підготовкою спільних директив з воєнних питань, які призначені головнокомандуючим стратегічним командуванням НАТО. Військовий комітет є вищим керівним військовим органом Північноатлантичного Союзу, який проводить свою роботу під політичним керівництвом Північноатлантичної Ради та КВП або, якщо справа стосується ядерної зброї - під керівництвом ГЯП.

7) Політичний контроль та управління Об'єднаної військової структури здійснюється на вищому рівні. Роль об'єднаної воєнної структури складається у створенні організаційної основи для захисту території країн-членів від будь-якої загрози їх безпеці або стабільності. До цієї структури входить система головних військових командувань та командувань у складі ОВС НАТО, зона дій яких охоплює весь Північноатлантичний регіон. Вона складає основу організації спільних установ збройних сил та співробітництва в таких галузях як системи зв'язку та інформації, протиповітряної оборони, матеріально-технічного

²¹ Вступне слово Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга на прийомі з нагоди святкування 70-ї річниці НАТО. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/opinions_165208.htm?selectedLocale=uk

забезпечення збройних сил та стандартизація або оперативна сумісність методик та технічних заходів.

8) Міжнародний військовий штаб забезпечує роботу Військового комітету НАТО. Крім того існує ряд інших військових управлінь, які здійснюють нагляд за конкретними аспектами діяльності Військового комітету.

9) Військово-політичний координаційний комітет програми «Партнерство заради миру» - є головним робочим органом програми «Партнерство заради миру» та проводить свої засідання у різному складі, включаючи засідання за участю окремих партнерів та всіх країн-учасниць.

Головна політична штаб-квартира НАТО знаходиться в Брюсселі, столиці Бельгії. В ній перебувають Генеральний секретар, постійні представництва та національні делегації, співробітники Міжнародного секретаріату, національні воєнні представники, Голова Військового комітету та Міжнародний військовий штаб, а також деякі установи створені Блоком.

Консультації між учасниками НАТО проводяться не тільки на військові чи політичні теми, а й тісне співробітництво у галузях економіки, екології, науки та інших сферах, які є важливими для світової спільноти. Тісна співпраця США, Канади та країн Європи є запорукою миру та безпеки у всій Європі. Головне, це те, що кожна країна має рівне право, і кожна думка чи позиція вирішується у мирному обговоренні. Взаємопов'язаність, взаємозалежність та спільні цілі є тим об'єднуючим фактором, який вже не один десяток років зберігає мир та розвиток Європейських країн.

2.2 Історія розвитку співпраці України і НАТО

Першим важливим кроком співпраці України з НАТО варто вважати вступ до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС) у 1991 році. Наступним серйозним кроком у розвитку відносин стала участь України в програмі «Партнерство заради миру» (ПЗМ), що відбулося у 1994 році. У травні 1997 році на зміну РПАС, Україна стала однією з країн-засновниць Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП). Хартія про особливе партнерство є головним документом, що регламентує відносини з НАТО. Важливим є те, що Комісія Україна-НАТО дає можливість проводити зустрічі у різних форматах та залучати до обговорення Президента, уряд, послів, міністрів оборони та закордонних справ. На саміті у Бухаресті, який відбувся у 2008 році, а Декларація про доповнення до Хартії Україна-НАТО у 2009 році стала поштовхом для зближення. Річна національна програма (РНП) включала в себе п'ять розділів, які потребували реформування. Структури безпеки і оборони мусіли змінюватись до принципів і стандартів Альянсу. Також питання корупції стояло досить гостро, яке є напевно найважчим до виконання та забезпечення прав і свобод людини. Важливими були питання політичні і економічні, які вимагали досить чіткого коригування. Кожного року комісія Альянсу аналізують пропрацьовану роботу і дають свою оцінку. Вагомий внесок у розвиток партнерства з НАТО виконує Представництво НАТО в Україні створене у 2015 році, яке включає в себе Офіс зв'язку та Центр інформації та документації, які знаходяться в Україні.²²

Центр інформації та документації НАТО було відкрито у Києві в 1997 році. Його основне завдання це інформування громадськості про Альянс. Проводяться заходи у галузі громадської дипломатії, створюються комунікаційні та мультимедійні проекти, семінари, круглі столи, конференції. Мета яких -

²² . Україна – НАТО: стратегічне партнерство. – Л.: Надстир'я, – 2006. – 311 с. 12. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства. – К.: Стилос, 2004. – 407 с.

поширювати розуміння принципів Альянсу.

Офіс зв'язку НАТО в Україні створено у Києві в 1999 році. Головним завданням є впровадження євроатлантичних реформ, посилення діалогу між Україною і НАТО, трансформація управління структурами безпеки і оборони та підвищення сумісності збройних сил України з Альянсом. Також Офіс зв'язку НАТО забезпечує контакти з Офісом Президента України, Верховною Радою України, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством закордонних справ, Міністерством оборони та ін.

Україна визнала вступ до НАТО стратегічним пріоритетом держави. Верховною Радою у червні 2017 року було прийнято закон, який встановлює пріоритет зовнішньої і безпекової політики. У 2019 році дана поправка до Конституції України набула чинності. Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначено, що основними засадами зовнішньої політики є поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) з метою набуття членства у цій організації. Фундаментальними національними інтересами, згідно Закону України «Про національну безпеку України» є інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

У вересні 2020 року Президент України Володимир Зеленський ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО .

Для швидкої інтеграції з НАТО Україна планує здійснити певні кроки:

- пришвидшити реформи ,які відповідатимуть всім критеріям Альянсу у рамках імплементації річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО (КУН);

- добитися швидкої взаємосумісності Збройних Сил України з силами Альянсу,та в короткі терміни реформувати сектори безпеки і оборони,які відповідатимуть всім критеріям НАТО.

- отримати запрошення в Альянс по спрощеній процедурі .

У зв'язку з нападом Росії на Україну у 2014 році та окупацією Криму та частини Луганської та Донецької областей, НАТО відчутно збільшило свою допомогу. В першу чергу в 2016 році на Варшавському саміті було схвалено низку заходів, які включали в собі запровадження програм співробітництва та нових ініціатив. Допомогу було оформлено, як Комплексну програму допомоги (КПД), яка істотно підвищувала спроможність України гарантувати власну безпеку. Всі ці роки НАТО сприяло на стратегічному рівні, впроваджуючи нові програми та здійснюючи трансформацію Збройних Сил України і безпекових та оборонних галузей. Розбудови спроможностей збільшували потенціал держави в оборонному секторі та здатність структур безпеки і оборони протидіяти гібридним загрозам з боку Росії.

У 2014 році було запроваджено низку проєктів Цільових фондів. У рамках таких Цільових фондів виділялися ресурси для забезпечення розвитку спроможностей і сталої розбудови потенціалу у ключових галузях, а саме:

- Командування, управління, зв'язок і комп'ютеризація. Україні надається допомога щодо реорганізації і модернізації структур і потенціалу у галузі командування, управління, зв'язку й комп'ютеризації;
- Медична реабілітація – покликана допомогти Україні вдосконалити систему медичної реабілітації з метою забезпечення сталого довготермінового медичного обслуговування пацієнтів з категорії діючих та звільнених військовослужбовців й цивільних службовців структур безпеки і оборони;
- Програма професійного розвитку, яка пришвидшує формуванню цивільних кадрів в українських структурах безпеки і оборони.

У 2022 році на саміті НАТО члени Альянсу затвердили розширення Комплексної програми допомоги і подальше збільшення допомоги Україні. В основу ввійшли невідкладна, короткотермінова, нелетальна військова допомога. Також з березня 2022 року було реалізовано кілька проєктів:

- бойові пайки;
- паливні матеріали;

- авіаційне паливо;
- армійське взуття;
- забезпечення медичного обладнання та фармацевтичних препаратів;
- обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів;
- військове обладнання для навчання;

НАТО вивчає можливість долучитися до відбудови України та втілення важливих реформ у військовій сфері. Ініціативи розширеної (КПД) мають на меті якнайшвидше перейти від радянського зразка озброєння до стандартів Альянсу. Втілити і запровадити нові стандарти які стануть передумовою для майбутнього вступу України в НАТО.²³

Держави-члени Альянсу відчутно збільшили надання Україні зброї і техніки, які дають змогу українцям боронити свої землі і героїчно відстоювати свій суверенітет. Важливим є фінансові вливання, які забезпечують функціонування та життя українській економіці. Ці суттєві кроки є затвердженими та триватимуть до повної перемоги над російським окупантом.

За час, що сплинув, співпраця між Україною і НАТО була взаємно корисною і охоплювала широке коло заходів, починаючи від розбудови спроможностей України й розвитку оперативної сумісності зі збройними силами НАТО до втілення реформ українських оборонних і пов'язаних з безпекою структур і розвитку невійськового співробітництва, залучення до спільних наукових досліджень і громадської дипломатії.

²³ Закон України «про ратифікацію Додаткового протоколу до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і організацією північноатлантичного договору (НАТО) щодо призначення офіцерів зв'язку НАТО в Україні» №1002-VI від 18.02.2009.

Закон України «про ратифікацію Додаткового протоколу до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і організацією північноатлантичного договору (НАТО) щодо заснування Центру інформації та документації НАТО в Україні» №1001-VI від 18.02.2009.

У рамках Комплексної програми допомоги Україні(КПД) були реалізовані такі програми та ініціативи:

- Платформа Україна – НАТО із протидії гібридній війні,
- Група дорадчої підтримки у галузі стійкості,
- Процес планування та огляду сил ПЗМ,
- Процес НАТО сприяння доброчесності (ПД) і щорічна індивідуальна програма із виховання доброчесності,
- Програма НАТО із вдосконалення військової освіти (ПВВО),
- Програма обміну даними про повітряну обстановку,
- Робочий план Військового комітету з Україною,
- Програма оцінювання і зворотного зв'язку у рамках Концепції оперативних можливостей,
- Програма «Наука заради миру і безпеки» (НМБ),
- а також чимало інших ініціатив за сприяння дорадчої місії Представництва НАТО у Києві.

Також співробітництво відбувалося у форматі кількох робочих груп:

- Спільна Робоча група Україна – НАТО з питань оборонної реформи (СРГОР),
- Спільна Робоча група Україна – НАТО з питань оборонно-технічного співробітництва.

Україна також долучалася до операцій і місій під проводом НАТО. У липні 2016 року на Варшавському саміті НАТО було запроваджено Платформу Україна – НАТО із протидії гібридній війні.²⁴ Після анексії Криму і ведення гібридної війни, дані механізми забезпечують більш ефективно виявлення гібридних загроз і розвитку здатності визначати вразливості та зміцнювати стійкість держави і суспільства. Сьогоднішній досвід дав поштовх для ведення досліджень та певних

²⁴ Північноатлантичний Альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною додатки 625

консультацій. Одним з важливих аспектів є ефективна протидія дезінформації, протидії дезінформації та підвищення стійкості суспільства та в цілому держави до гібридних загроз.

З моменту агресивних дій Росії у 2014 році представники НАТО надавали дорадчу допомогу Україні. Фахівці давали свою оцінку діям агресора та допомагали правильно реагувати на непередбачувані ситуації. Захист цивільного населення та захист енергетичної інфраструктури стали пріоритетними. Також Україна приймала участь у заходах Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи. Не одноразово дані заходи проходили і на території України.

Процес планування і огляду сил ПЗМ (ППОС) допомагає у реалізації певних програм і ініціатив, а саме:

- реформування структур безпеки і оборони;
- трансформація та розбудова потенціалу у сфері безпеки і оборони;
- підвищення взаємодії національних збройних сил з силами НАТО;
- підвищення здатності України приймати сили Альянсу для проведення навчань і тренувань;

З 2007 року, Україна приймає участь в ініціативі Альянсу із втілення доброчесності (ПД). Дана ініціатива має за мету прозорість та підзвітність в структурах оборони і безпеки. Впровадження справедливого управління й використання фінансових, кадрових, матеріально-технічних ресурсів. Підвищення організаційної культури, яка побудована на доброчесності та справедливості.

Однією з найважливіших аспектів у переформатуванні Збройних сил України на стандарти НАТО є вдосконалення та переформатування системи військової освіти. Альянс надає дорадчу підтримку у методиці викладання. Розвиток лідерства та процес швидкого прийняття рішення є однією з основних напрямків викладання. На даний момент в Україні функціонує п'ять центрів підготовки сержантського і старшинського складу, вісім закладів вищої професійної військової освіти.

У 2006 році Україна приєдналася до програми Обміну даними про

повітряну обстановку. Ця програма стала дуже ефективною у 2022 році. Обмін інформацією дає ефективні переваги протиповітряній обороні, яка запобігає повітряним інцидентам та підвищує авіаційну безпеку.

Мета даної програми дозволяє НАТО ефективніше залучати наші підготовлені сили до спільних майбутніх операцій і місій під егідою Альянсу.

Програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» (НМБ).

У 1991 році Україна взяла активну участь у програмі НАТО «Наука заради миру і безпеки» (НМБ). Протягом цих років наша держава розвивала дану програму, а з 2014 року Україна отримала найбільше Грантів НАТО.

Пріоритетні галузі співробітництва у рамках програми НМБ:

- передові технології;
- боротьба з тероризмом;
- захист від хімічних, біологічних, радіоактивних та ядерних речовин;
- енергетична безпека;
- безпека довкілля;

Україна зробила вагомий внесок у програму «DEXTER», яка направлена на системне ефективне виявлення вибухівки і вогнепальної зброї у громадських місцях

Україна бере участь в інших ініціативах дорадчої місії Представництва НАТО, а саме:

- НАТО сприяє виконанню Україною Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 з питань жінок, миру і безпеки.

- Для забезпечення подальшого розвитку оперативного співробітництва між Україною і НАТО вироблено правову базу, яка включає Угоду «Партнерства заради миру» (ПЗМ) про статус збройних сил на території іноземної країни, що набула чинності у травні 2000 року, Угоду про надання підтримки з боку країни дислокації військ, ратифіковану у березні 2004 року, і Угоду про стратегічні

авіап перевезення, ратифіковану у жовтні 2006 року.²⁵

- У червні 2020 року Україна стала партнером НАТО із розширеними можливостями. Цей статус надається учасникам Ініціативи оперативної сумісності партнерства за особливо вагомий внесок до операцій під проводом НАТО й інших завдань Альянсу. Статус партнера із розширеними можливостями сприяє співробітництву, гарантуючи Україні пріоритетний доступ до набору інструментів оперативної сумісності НАТО, таких як навчання, тренування, обмін інформацією і спільна обізнаність з ситуацією. Окрім України, партнерами НАТО з розширеними можливостями є Австралія, Фінляндія, Грузія, Йорданія і Швеція.

- Україна також працювала над розбудовою потенціалу і вдосконаленням оперативної сумісності з НАТО, беручи участь у Силах реагування НАТО.

Спільна робоча група була створена у 1998 році. СРГОР запроваджує ініціативи у галузі цивільно-військових відносин, демократичного контролю і цивільного управління Збройними силами й іншими структурами безпеки, оборонного планування, вироблення політики, стратегії і концепцій національної безпеки. Завдяки даній ініціативі Україна отримала цінний досвід країн-членів НАТО та цінні знання, які дали змогу ефективно проводити реформи у Раді національної безпеки і оборони України, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві оборони, Національній гвардії, Державній прикордонній службі, Службі безпеки України, Верховні Раді України тощо.

Спільна робоча група Україна – НАТО з оборонно-технічного співробітництва.

²⁵ план дій «Україна-НаТо». Ухвалений міністрами за-кордонних справ країн-членів альянсу і України у пра-зі 22.11.2002.

Хартія про особливе партнерство між Україною та організацією північноатлантичного договору. Документ підписаний між Україною та НаТо в Мадриді 09.07.1997.

«Партнерство заради миру». Рамковий документ, при-йнятий у Брюсселі 10.01.1994.

З 2004 року, Спільна робоча група Україна – НАТО з оборонно-технічного співробітництва забезпечує розвиток співробітництва. Головними аспектами є розбудова спроможностей, процеси закупівлі військового обладнання і техніки й вироблення технічних стандартів. Головними є стандартизація, кодифікація, логістика і управління життєвим циклом

Внесок до операцій під проводом НАТО.

Україна брала участь в операціях під егідою НАТО в Боснії і Герцоговині. В Косово працювали наші інженерно-саперні підрозділи. В Афганістані був задіяний наш медичний персонал та різна допомога в місії «Рішуча підтримка», яка слугувала для надання дорадчої та практичної допомоги силам безпеки Афганістану. У 2005 році офіцерський склад нашої держави брав участь в Навчальній місії НАТО в Іраку, яка тривала до 2011 року. З 2007 по 2010 року Україна шість разів відряджала кораблі ВМС до складу операції Альянсу «Активні зусилля» – антитерористичної місії військово-морського спостереження НАТО у Середземному морі.²⁶ У 2013 році Україна також долучилася до операції НАТО із боротьби з піратством «Океанський щит». З початком у 2016 році військово-морської операції «Морський охоронець», Україна надавала інформацію з метою сприяння обізнаності НАТО із ситуацією на морі у чорноморському регіоні і навколо.

²⁶ . Закон України «про основи національної безпеки України» №964-іV від 19.06.2003.

Закон України «про боротьбу з тероризмом» №638-іV від 20.03.2003.

Закон України «про ратифікацію Угоди про безпеку між Урядом України і організацією північноатлантичного Договору» №160-іV від 12.09.2002.

Закон України «про ратифікацію подальшого додаткового протоколу до Угоди між державами — учасницями північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «партнерство заради миру», щодо статусу їхніх збройних сил» №1687-ііі від 20.04.2000.

2.3 Реакція НАТО на повномасштабне вторгнення Росії на територію України

НАТО у перший день повномасштабного вторгнення Росії на територію України засуджує її. Жорстока загарбницька війна підриває всі міжнародні правила та істотно похитує міжнародну безпеку і стабільність в усьому світі. Відповідно до певних резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, держави-члени НАТО вимагають, щоб Росія вивела свої війська з території України. Також Росія повинна дотримуватися міжнародного гуманітарного права та гарантувати безпечний і безперешкодний доступ для гуманітарних потреб і надання допомоги усім, хто цього потребує.

Ще з початку анексії Криму у 2014 році, НАТО дотримується позиції цілковитої підтримки територіальної цілісності України, її суверенітету та міжнародно визнаних кордонів. Держави-члени Альянсу не визнають незаконне, нелегітимне збройне захоплення Криму і засуджують тимчасову окупацію півострова.

Росія у вересні 2022 року продовжила намагання анексувати ще декілька областей України. Вони організували псевдо референдуми на тимчасово окупованих територіях Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областях. Це найбільше захоплення земель у Європі з часів Другої світової війни. Проте НАТО не визнає їх легітимності та жорстко засуджує дії агресора. Референдуми були примусово нав'язані та організовані Москвою і це підтвердило голосування у Генеральній Асамблеї ООН, яке у переконливій більшості голосів засудило анексію та спроби поглинання чужих територій. Росію ізольовано і це чіткий сигнал про те, що весь цивілізований світ на боці України і правила міжнародного права та порядку є непорушними і недоторканими.

У 2014 році внаслідок незаконної анексії Криму, члени Альянсу вирішили призупинити співробітництво з Росією у військових та цивільних сферах, проте залишивши відкритими двері до політичних та військових каналів зв'язку. Це була помилка зі сторони країн-учасниць Альянсу. Вже у 2022 році від початку повномасштабного вторгнення члени НАТО ввели більш суворі санкції, які

позбавили агресора ресурсів для фінансування військової машини. Посилення санкцій буде наростати, що принесе Кремлю не мало проблем. Тиск на уряд,заборони у військовій сфері дають свої плоди. Росії все складніше ремонтувати військову техніку,виробляти нове озброєння,фінансувати війну.²⁷

Від початку гібридної війни з 2014 року,відчувши зазіхання Москви на територіальну цілісність,політичну незалежність та безпеку всієї держави,Україна почала проводити регулярні консультації на рівні Комісії Україна-НАТО (КУН).У листопаді 2018 року Росія створила новий акт агресії. Напавши на українські судна,застосувавши військово-морські сили у Керченській протоці,країна-агресор показала,що не збирається зупинятися. Це, та нарощування військового контингенту на тимчасово окупованих територіях і кордоні з Україною призвели до позачергових екстрених засідань КУН. З січня 2022 року проводяться регулярні консультації щодо ситуації у галузі безпеки і підтримки України з боку держав – учасниць Альянсу.

Комплексна програма допомоги-практична підтримка України

У 2014 році міністри закордонних справ держав-членів НАТО погодили певні заходи на підвищення обороноздатності нашої держави та гарантування забезпечення власної безпеки. Запровадили нові вагомні ініціативи,програми співробітництва та погодили рішення про подальше розширення практичної допомоги НАТО Україні.

У 2016 році на Варшавському саміті НАТО було запроваджено Комплексну програму допомоги Україні (КПД), яка спрямована на реформи,які відповідатимуть стандартам та принципам НАТО. Дані дії втілені для посилення оборонного потенціалу України,підвищення військових стандартів за рахунок

²⁷ . Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянчук та ін. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.

принципів передової практики Альянсу.

На протязі багатьох років у рамках КПД НАТО допомагала Україні здійснювати удосконалення національних структур безпеки і оборони, надаючи через Представництво НАТО в Україні дорадчу допомогу на стратегічному рівні, а також забезпечуючи практичну підтримку за допомогою різноманітних програм й ініціатив у галузі розбудови потенціалу. Саме завдяки цим програмам й рекомендаціям НАТО істотно сприяла підвищення потенціалу і стійкості структур безпеки і оборони України, а також покращили здатність протистояти гібридним загрозам. Члени-Альянсу також забезпечили розбудову спроможностей шляхом здійснення підготовки і освіти, а також надання обладнання і техніки. Крім КПД, у 2014 році було запроваджено деякі проекти Цільових фондів. Для втілення їх виділяються ресурси для збільшення потенціалу у ключових галузях та для розвитку спроможностей.

Поточні проекти Цільових фондів є такими:

- Командування, управління, зв'язок і комп'ютеризація («С4») - надається допомога щодо реорганізації і модернізації структур і потенціалу у галузі командування, управління, зв'язку й комп'ютеризації;

- Медична реабілітація – ініціатива, покликана допомогти Україні вдосконалити систему медичної реабілітації з метою забезпечення сталого довготермінового медичного обслуговування пацієнтів з категорії діючих та звільнених військовослужбовців й цивільних службовців структур безпеки і оборони; а також програма професійного розвитку, яка сприяє формуванню цивільних кадрів в українських структурах безпеки і оборони.

Також закінчилися проекти Цільових фондів, в рамках яких нам було надано допомога у переході до цивільної кар'єри; утилізація вибухових боєприпасів і боротьба з саморобними вибуховими пристроями; утилізація стрілецької зброї і легкого озброєння, звичайних озброєнь і протипіхотних мін; організація безпечного зберігання боєприпасів; безпечна утилізація радіоактивних відходів і рекультивация земель; кіберзахист; а також логістика і стандартизація.

Розширення Комплексної програми допомоги.

У 2022 році у Мадриді на саміті НАТО члени-Альянсу виступили за розширення Комплексної програми допомоги (КПД). Програма включала в себе збільшення підтримки України в довгостроковій перспективі та ініціативи для негайного забезпечення нелетальної військової допомоги, а саме:

- бойові пайки,
- паливні матеріали (включаючи авіаційне паливо),
- армійське взуття,
- предмети медичного призначення (включаючи аптечки і фармацевтичні препарати),
- військове навчальне обладнання,
- засоби виявлення і захисту від хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних речовин,
- обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів, а також
- засоби боротьби з БПЛА.

А також втілюються проекти, які зараз знаходяться на різних стадіях реалізації, а саме:

- додаткова підтримка України у галузі «С4» (командування, управління, зв'язок і комп'ютеризація),
- переправочно-десантні і понтонно-мостові засоби,
- укриття і генератори,
- автомобілі швидкої допомоги і пожежні автомобілі,
- бензовози і перекачувальні цистерни,
- шини,
- акумулятори, а також
- зимовий одяг.²⁸

Для того, щоб Україна могла забезпечити своє право на самооборону, яке прописане у Статуті Організації Об'єднаних Націй, НАТО відчутно збільшило

²⁸ Закон України «про ратифікацію Додаткового протоколу до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і організацією північноатлантичного договору (НАТО) щодо призначення офіцерів зв'язку НАТО в Україні» №1002-VI від 18.02.2009.

надання техніки і зброї. Забезпечили навчання особового складу, виділили суттєву фінансову допомогу та надали гуманітарну допомогу, зокрема, прийняли мільйони біженців з України в усіх країнах Альянсу. Важливо, що вони дійшли згоди, що допомогу Україні потрібно продовжувати та збільшувати до повної перемоги.

Підтримка у довгостроковій перспективі.

В Альянсі розробляють проекти довгострокової перспективи, які мають за основу підтримку України на шляху відбудови. Проекти передбачають співпрацю у таких галузях:

- оперативна сумісність у довгостроковій перспективі,
- розбудова оборонних установ,
- узагальнення бойового досвіду,
- повоєнна відбудова і реконструкція, а також
- медична і психологічна реабілітація.

НАТО завжди підтримує вибір українського народу. Завжди наголошує на те, що Україна є вільна і незалежна держава. Її суверенітет і територіальна цілісність в межах міжнародно визнаних кордонів, включаючи територіальні води є непохитними і недоторканими. НАТО закликає Росію до повного припинення вогню, виведення військ з території України та сісти за стіл переговорів для мирного врегулювання військового конфлікту дипломатичним шляхом. Оскільки Україна не є членом НАТО, Альянс дав чіткі сигнали про те, що уникатимуть прямої конфронтації з Росією. По цій причині вони не можуть ввести безпілотну зону чи розгорнути свої сили. Санкції, які накладаються на Росію, постачання зброї, техніки та амуніції здійснюється переважно окремими країнами Альянсу-за рамками НАТО. Війна в Україні є найсерйознішою загрозою для євроатлантичної безпеки за останні десятиліття. На противагу агресії Москви, НАТО розгорнули свої сили на східному фланзі Альянсу для заспокоєння та надання гарантій безпеки країнам-учасникам. З моменту нападу на Україну вони провели три зустрічі за короткий час, де брали участь міністри закордонних справ та міністри оборони за участю партнерів, а також позачерговий саміт НАТО. Альянс не допускає порушення міжнародного права, та строго засуджує Кремль. Вони

підкреслюють, що Росія повинна негайно покинути територію України і не порушувати стабільність та безпеку у всьому світі. НАТО наголошує, що є оборонним блоком і не загрожує жодній країні нападом чи актом агресії. Проте вони нагадали, що Стаття 5-положення Альянсу про колективну оборону дає право застосовувати всі наявні і можливі засоби у разі акту агресії проти когось із 30 членів НАТО. Вимога Москви про виведення своїх військ з території Східної Європи та розширення за добровільною згодою Альянсу нових учасників була відхилена. Участь в оборонному блоці НАТО залишається відкритою для всіх охочих країн. Жодні спроби Росії зруйнувати основи міжнародного права та безпеки не увінчаються успіхом. Позиція Альянсу є міцною і незмінною.²⁹

Стратегія НАТО є не допустити розширення військового конфлікту у Європі та початку Третьої світової війни. Хоча експерти зійшлись на думці, що це мало ймовірно. Проте Альянс закликає країн-учасниць всесторонньо допомагати Україні. Надавати озброєння, техніку та обладнання для ефективного захисту своїх кордонів. Також НАТО дало зрозуміти агресору, що будь яке застосування ядерної зброї несе за собою не відворотні наслідки. Радіаційне забруднення загрожуватиме не тільки Україні, а й країнам, які є членами НАТО. В разі застосування тактичної ядерної зброї, Альянс залишає за собою можливість відповіді конвенційним озброєнням, застосувавши статтю 5-положення про колективну оборону. Вони нагадали Росії, що ядерна зброя є засобом для стримування, а не залякування чи використання для загарбницьких цілей. Для посилення оборони та стримування НАТО розгорнули елементи Сил реагування НАТО-міжнародних сил швидкого реагування. На даний момент на східному фланзі знаходяться 40000 військовослужбовців під керівництвом НАТО. Підтягнуто в ближчі регіони 130 сучасних винищувачів і 40 кораблів військово-морських сил Альянсу. Також частково розгорнули національні війська країни НАТО, а саме Сполучене Королівство, США та Європейські країни Альянсу. З

²⁹. Ковальський В.П. Стратегія і сучасна воєнна політика США та інших країн НАТО в Європі. – К.: Логос, 28с.

лютого 2022 року дислокація в Європі американських військових збільшилось до 100000 осіб. На позачерговому саміті НАТО ,що відбувся 24 березня 2022 року, лідери Альянсу дійшли згоди про створення ще чотирьох багатонаціональних бойових груп в Угорщині, Словаччині, Румунії та Болгарії. Ці вісім бойових груп є інструментом стримування, та в разі небезпеки,можуть швидко реагувати по ситуації і виконувати військові завдання для захисту кордонів Альянсу. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг наголосив на стратегії збільшення військового контингенту на східному фланзі,оскільки сьогодення загроза для Альянсу є однією з найбільших за декілька десятиліть. Після анексії Кримського півострова НАТО посилило свої позиції. У 2017 році розгорнули чотири багатонаціональні бойові групи в Естонії, Литві, Латвії та Польщі.

Важливим для захисту міжнародного права і безпеки є розуміння і співпраця двох організацій - ЄС та НАТО. Парламент Євросоюзу підтримав кроки,які здійснили сили НАТО та закликав всі країни-учасниці Євросоюзу суттєво збільшити свої оборонні бюджети. Ще у 2021 році Євросоюз прийняв резолюцію про співпрацю ЄС та НАТО, в якій активізували співпрацю з НАТО з моменту Варшавської (2016р) та Брюсельської (2018р) декларацій. Альянс залишається основою колективної оборони, а співпраця між організаціями ЄС та НАТО стають ключевим фактором в боротьбі проти Росії. Щоб не розширити конфлікт, НАТО і ЄС не беруть прямої участі у війні проти Росії. Проте,військова техніка, амуніція,комплекси ППО та ПРО, гуманітарна та фінансова допомоги є одним із основних чинників нашої боротьби проти агресора.

РОЗДІЛ 3

ГЕОПОЛІТИКА, ЯК ОСНОВА ПАРАДИГМИ СВІТОВОЇ БЕЗПЕКИ

3.1 Геополітичні ігри та боротьба за світове лідерство

Геополітика має дуже важливе значення для України та закінчення війни. З початком агресії ми бачимо, як деякі країни почали брати на себе ініціативу для досягнення миру. Такі кроки є чудовим прикладом, як країни хочуть заявити свою важливість у світі і цим підтвердити своє лідерство. Перш ніж зрозуміти світову геополітичну гру, ми повинні зрозуміти, яка боротьба точиться і за які впливи та ресурси.

Кремль, який живе своїм радянським минулим допустив помилку, коли повірив у те, що українці зустрічатимуть російську армію з квітами. Розуміючи у якій тяжкій ситуації опинився, Путін все ще намагається якось вийти з війни з якнайменшими втратами для Росії, а головне для його власного іміджу. Дуже часто диктатор вдається до залякування ядерною зброєю.

По-перше, це діє на власне населення. Такі заяви нагадують росіянам, що вони повинні пишатися найбільшим арсеналом ядерної зброї і підкреслювати їхню велич. Проте дуже часто після заяв про використання ядерної зброї йдуть заяви, що мають, але використовувати не будуть.³⁰

По-друге, дана тактика спрямована на західну аудиторію. Залякати людей у ситій Європі апокаліпсисом та цим натиснути на політиків ЄС про зменшення або взагалі відмову від постачання зброї Україні. Показовими були панічні заяви про

³⁰ Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : навч. посіб. / П. М. Лісовський. – Київ : Кондор, 2019. – 156 с.

застосування тактичної ядерної зброї по аеродромах Заходу, де начебто базуватимуться літаки F-16. Всі ці слова мали на меті не допустити передачу Україні цих літаків. Такі дії в принципі не можливі, оскільки це суперечить російській доктрині використання ядерної зброї. Суть полягає і в тому, що такий крок мав би привести до перемовин Росії з США щодо контролю за ядерною зброєю. Кремль зупинив договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь, але Росія дотримується передбачених у ньому обмежень, хоча обміну інформацією та інспекціями між США та РФ немає. Договір завершується у 2026 році і радник Байдена з нацбезпеки Джек Салліван нещодавно запропонував розпочати розмову на цю тему. Путін розуміє, що ця тема цікавить й американців, й світ і буде пропонувати максимально вигідні умови для себе. Він заявив, що не буде дотримуватися програми скорочення зброї масового знищення. Розміщення ядерної зброї у Білорусії є ніщо іншим, як ультиматум США про обов'язкові перемовини, бо вони володіють найбільшим ядерним потенціалом. Проте Америка не спішить йти на компроміс, бо розуміє, що перебуваючи під санкціями Росія довго не зможе витримати гонку озброєнь. Головне, щоб страх не охопив наших Західних партнерів.

З моменту боротьби українського народу змінилося сприйняття нашої держави. Україну почали бачити як європейську частину, яка прагне стати у ряди цивілізованого світу. Сьогоднішні події перевернули погляди багатьох європейських чиновників. З 2014 року багато європейських керівників вірили пропаганді про те, що Крим є російським і завжди хотів бути у складі Росії. Мало хто вірив, що Путін дійсно нападе на Україну й спробує анексувати Крим. Це не вкладалося в контекст сучасної системи безпеки Європи. Захід був упевнений, що зможе зупинити конфлікт, усі сторони сядуть за стіл переговорів. Путін скористався цим і напав знову. Але головною причиною є небажання Заходу вступати у прямий конфлікт з Росією.

Україна опинилася в центрі великої геополітичної гри, зовнішнім проявом якої є російсько-українська війна.

Під час війни Україна отримала реальну міжнародну суб'єктність: завдяки

героїчним діям ЗСУ та активній дипломатії вона перетворилася із об'єкту на суб'єкт міжнародної політики: із пішака великої міжнародної політики щонайменше на туру, яка знаходиться на стратегічній позиції та визначає результат всієї партії. Національний інтерес України полягає у безумовній перемозі у російсько-українській війні та у відновленні територіальної цілісності країни (включно з Кримом та Донбасом). Українці готові воювати до останнього, якщо вони навіть залишатимуться наодинці із путінською росією.

Героїчна боротьба українського народу надихає весь світ на допомогу нашій державі. Ми боремось,але не все залежить від нас. США побоюється поразки Росії,оскільки це може призвести до розвалу Росії на багато країн,яким дістанеться ядерна зброя. Такі побоювання мають місце,оскільки НАТО не хоче розповзання зброї масового знищення по різних регіональних частинах.

Міністр оборони США Остін чітко означив ціль війни – завдати такої поразки Росії, щоб вона протягом 10 років після неї не могла загрожувати Україні та країнам Заходу. За цей період зміниться влада Путіна і є шанс, що Україна вступить в НАТО.

Важливим союзником для України стала Велика Британія. Борис Джонсон став символом допомоги Україні та один з перших став на захист нашої держави сміливими заявами та постачанням зброї. Саме Велика Британія виступала з пропозицією створення нового союзу разом з Україною та іншими країнами. В геополітичній грі – це дуже важливо,оскільки Україна розглядається як надійний партнер і як країна, яка відіграватиме важливу роль у новій світовій безпеці.³¹

Що стосується лідерів країн Європи,то вони нарешті усвідомили,що світ вже не буде таким,яким він був до 24 лютого. У Німеччини та Франції є певні

³¹ . Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський ; пер. з англ. О. Фешовець. – Харків : Ранок : Фабула, 2018. – 292с.

побоювання на рахунок закінчення війни. В першу чергу ніхто не знає, як закінчити даний конфлікт. Всі розуміють, що ніхто не піде на поступки. Україна не може піти на поступки, бо заплачена дуже велика ціна і пролилася ріка крові. Путін не може відступити, бо це покаже його слабкість і зразу приведе до повалення режиму та ймовірно до ліквідації його самого. Існує думка що Франція і Німеччина побоюються, що Європейське лідерство може в майбутньому перехопити Україна та Польща. Тому "Стара Європа" чітко ще не визначила свої інтереси, не окреслила своєї політики у російсько-українській війні, та демонструє постійні коливання своєї "генеральної лінії". То вони заявляють про геноцид українського народу і негайну передачу зброї, а згодом пропонують зберегти обличчя диктатору. Таких прикладів є багато, але зрозуміло, що Європа точно не за Путіна, бо цей «руській мир» може постукати і до них. Невизначеність власної політики окремих європейських країн, нерозуміння основних засад майбутнього світу, ролі України у майбутній світовій безпековій архітектоніці визначальним чином впливає і на європейські перспективи нашої держави.

У Європі точиться боротьба між прихильниками політики традиційного умиротворення агресора, "нового Мюнхену-2" та прихильниками жорсткої лінії, відновлення повноцінної дії євроатлантичного союзу, що в свою чергу зовсім порізненому детермінує для європейської еліти контури майбутнього миру та архітектуру його безпеки.

Також, зараз одним із світових лідерів є Китай. Росія дуже розраховувала на підтримку КНР. Більше того, ходять слухи, що Китай обіцяв підтримати їх у війні проти України. Але після того, як Москва поглибла в довготривалий конфлікт КНР дали задню. Думаю, що зваживши всі негативні наслідки для економіки Сі Цзіньпін передумав вв'язуватися у відритий конфлікт. Хоч розвідка повідомляє, що певна допомога йде, проте це не та допомога, яка могла б вплинути на хід подій. Американсько-китайський товарообіг становить 35% у структурі ВВП Китаю, а з росією – у 17 разів менше. Вибір був очевидний. Китай помилився, коли недооцінив всю жорсткість, глибину санкцій проти росії та їх

негативний вплив на власне китайську економіку. Їх економіка зазнає великих втрат, із кожним днем підштовхує Китай до економічної рецесії.

КНР займає переважно нейтральну позицію у російсько-українській війні та відмовила росії у військово-технічній допомозі. У ході великої світової кризи китайське керівництво із "зацікавленістю" поглядає на Тайвань та далекосхідні території росії. Але чи наважиться КНР реалізовувати свої плани найближчим часом, залишається загадкою. Хоча військовий бюджет цього року вони суттєво збільшили.³²

Цьогорічний візит Кім Чен Ина до РФ це насамперед сигнал Заходу. Домовитися про постачання північнокорейської зброї та боєприпасів - для цього достатньо російського міністра оборони Шойгу. А зустріч на російському космодромі на Далекому Сході - прямий натяк на те, що Північна Корея може отримати допомогу у запуску супутників, що поки що в режиму не працює: попередні запуски були невдалими. Відвідування заводу, де виробляють літаки «СУ», це нагадування про ще одне слабе місце режиму. Путін говорить Заходу і азійським країнам, що готовий "закрити" слабкі місця і зміцнити монстра, зробивши його водночас більш залежним від РФ. Північна Корея завжди була зобов'язана своїм існуванням Китаю, очевидно, що цей візит теж з китайцями щонайменше обговорювався, якщо не був погоджений. КНР потрібно ускладнити стратегію їхнього стримування з боку США та азійських країні зробити Північну Корею більш сильнішою, але контрольованою. Те, що Путін прийняв запрошення відвідати Пхеньян, є його очевидним прагненням створити дуже нерівне, але пов'язане спільною антипатією до Заходу партнерство в сфері безпеки. Кім Чен Ин розуміє, що він потрібний: від поставок озброєнь до геополітики і звісно радіє, адже він отримає продовольство та можливо обмежений доступ до технологій.

Важливою геополітичною подією став саміт БРІКС в Південній Африці.

³² . Вереш М., Гиря В. Роберт Каган про роль США в новому світовому порядку. Україна та Центральна Європа. Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів та забезпечення прав національних меншин» (м. Ужгород, 3 травня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 188–197.

Новими членами стали - Єгипет, Саудівська Аравія, Арабські Емірати, Іран, Ефіопія та Аргентина. Очевидним стало те,що Китай намагається стати однополярним лідером не західного світу. Та це подобається далеко не всім. Індія та Бразилія розуміють,що БРІКС охоплюватиме 45% населення світу і 30% світової економіки. Одним із завданням БРІКС є змінити правила фінансової системи МВФ та Світового Банку. Цей крок назрів через власні інтереси Сходу та тотальну недовіру до Заходу. Захід зацікавлений у тому, щоб світ тримав важливу частину своїх активів в його цінних паперах, а заморозка російських активів стала для Сходу набагато більшим шоком, ніж війна. І в цій геополітичній боротьбі на фоні виборів Президента США та ЄС ,ми повинні тримати холодну голову і вести правильну зовнішню політику з усіма учасниками світової політики. Наше завдання зберегти рівень нашої підтримки і при можливості посилювати її.

Кремль прорахувався,коли поклався на повну підтримку КНР. Тепер Росія в повній ізоляції. Путін не поїхав ні в Туреччину,ні в Індію на саміт Великої двадцятки, ні на саміт Брікс. Кремлівський диктатор повністю не довіряє нікому,адже розуміє,що Китаю також не вигідна сильна, міцна Росія. Повного впливу на Путіна немає ніхто, але найбільший відносний - тільки в Сі. Та й низка переворотів в Африці Китаю теж в плюс - в нього Африці скоро буде "золота акція" щодо безпеки, економіки і контролю над міграційними потоками.

Саміті Великої двадцятки показав намагання Індії,яка вперше офіційно була названа Бхарат, претендувати на гравця світового лідерства. Перед самітом вони запускали космічні станції на Місяць і до Сонця. Індія хоче бути на одному рівні із США, ЄС та Китаєм і вважає, що це її "законне" і заслужене місце. Бхарат отримує підтримку від Заходу,як противагу гегемонії Китаю. В світі чітко вимальовується геополітичні домінанти,це Китай, Бхарат (Індія),США та ЄС. І на щастя для нас,Росії тут місця не залишилось. А наше місце,це Європейський Союз,де після перемоги ми будемо мати неабиякий вплив.³³

³³ Шульга Марина. Геополітичні виміри української євроінтеграції в уявленнях російських науковців. Політичний менеджмент. 2007. № 5. С. 138–147.

Важливу геополітично-стратегічну гру затіяв президент Туреччини - Ердоган. Він розуміє, що Москві нема куди діватися і маніпулює нею для максимальної вигоди. Вони потрібні один одному. Через Туреччину йшло багато товарів, які були під санкціями і напевно будуть йти і надалі тільки вже за іншими схемами. Вони пов'язані у сфері туризму та енергетики, але зараз найгостріше постало це «зернова угода». Обмінявшись публічними заявами вони не дійшли згоди, проте всі розуміють, що зерно важливе для всіх. Однак стосовно так званої "зернової домовленості" Путін і далі підніматиме ставки. І справа не тільки у наявності великих обсягів свого зерна. Для Кремля їжа - це майбутні енергоносії. Залежність від російських нафти і газу поступово знижуватиметься через "зелену" революцію та боротьбу зі змінами клімату. А їжа буде потрібна завжди, сотні мільйонів людей не уявляють собі трапези без хліба. За продовження "зернової домовленості" Кремль хоче повернути всю систему послуг для свого експорту аграрної продукції та добрив - від зняття SWIFT обмежень з Россільгоспбанку до поновлення всіх страхових та транспортних послуг. Хоч Кремль може і зараз проводити платежі через Газпромбанк - він не є під санкціями, але хоче почати руйнування всієї санаційної системи. Путін буде стояти на своєму з надією, що підвищення цін на імпорт енергоносіїв та добрива в Європі заставить піти на поступки.³⁴

³⁴ Збройний конфлікт в термінах (Путівник для України) / Д. Дуцик, В. Черниш, В. Вороніна, Н. Рюче, І. Мороз, О. Паперняк, І. Калапуха. К., 2019

3.2 Нова стратегія вступу України в ЄС

Україна вже зробила кілька кроків, щоб вступити до ЄС. Починаючи з 2014 року курс нашої держави спрямований на вступ до ЄС. Маленькими кроками, та все ж ми наблизилися до бажаної мети. В грудні 2023 року на саміті країни-члени ЄС є вірогідність, що Рада ЄС схвалить рішення про початок перемовин про вступ України в ЄС. Є багато перешкод та проблем, які нам прийдеться подолати. Однією із головних загроз сьогодення це пропутінська позиція Віктора Орбана-прем'єр-міністра Угорщини. Угорський лідер всіма силами гальмує вступ України в ЄС та НАТО. Він висловлює невдоволення щодо псевдо утисків угорських нацменшин та не готовності України до ЄС. Проте в ЄС готові до такого сценарію і я впевнений, що приготували відповідні кроки для того, щоб Орбан одумався і підтримав більшість.

Україна вже здійснила за ці роки певні кроки для зближення з ЄС:

1. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, яка передбачає зближення України з ЄС у багатьох сферах.
2. Реформування економіки та законодавства відповідно до європейських стандартів.
3. Запровадження безвізового режиму для громадян України з ЄС у 2017 році.
4. Реформування судової системи та боротьба з корупцією.
5. Розвиток інфраструктури та підвищення рівня освіти та науки.
6. Активна співпраця з країнами-членами ЄС у багатьох сферах, включаючи безпеку та економіку.³⁵

Україна повинна не зупиняти реформи, а продовжувати їх у швидких темпах, а саме:

1. Реформа правової системи. Україна повинна продовжувати реформувати

³⁵ Аналітичний документ «Порівняльний аналіз «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 р.» з положеннями Угоди про асоціацію: якою є додана вартість для відносин Україна-ЄС?». Національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. С. 4–6. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Web_ua_AAEapdeliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf (дата звернення 29.04.2020)

свою правову систему, включаючи реформу судової системи та боротьбу з корупцією. Важливо також забезпечити дотримання прав людини та законів.

2. Економічні реформи. Україна повинна продовжувати реформувати свою економіку, зокрема, забезпечити стабільність економіки, підвищення конкурентоспроможності та зменшення бюрократичних перешкод для бізнесу.

3. Розвиток інфраструктури. Україна повинна забезпечити розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури, що дозволить підвищити ефективність економіки та покращити якість життя населення.

4. Розвиток громадянського суспільства. Україна повинна забезпечити свободу слова, право на збори та демонстрації, а також розвиток незалежних ЗМІ та громадських організацій.

5. Розвиток міжнародної співпраці. Україна повинна активно співпрацювати з Європейським Союзом та іншими країнами, що дозволить забезпечити підтримку та розвиток країни.

Кроки вступу України в ЄС повинні включати реалізацію політичних реформ та забезпечення дотримання європейських стандартів у всіх сферах життя. Також важливо продовжувати співпрацю з ЄС у сфері безпеки та оборони, енергетики та інших галузях.

Як і кожен союз, ЄС має свої переваги та недоліки.

Переваги вступу України в ЄС:

- Економічні переваги: доступ до європейського ринку, збільшення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності та зменшення бюрократичних перешкод для бізнесу.

- Політичні переваги: забезпечення демократії, прав людини та законності, розвиток громадянського суспільства та свободи слова.

- Безпекові переваги: співпраця в сфері безпеки та оборони, боротьба з тероризмом та злочинністю.

Недоліки вступу України в ЄС:³⁶

- Економічні недоліки: можливе збільшення цін на товари та послуги, потреба в адаптації до європейських стандартів.

- Політичні недоліки: можливе зменшення національної самостійності та суверенітету, потреба в адаптації до європейських законів та норм.

- Культурні недоліки: можливе зменшення національної ідентичності та культурної спадщини, потреба в адаптації до європейських цінностей та культурних стандартів.

Отже, вступ України в ЄС має як переваги, так і недоліки. Однак, забезпечення дотримання європейських стандартів та реалізація політичних реформ можуть забезпечити успішний вступ України в ЄС та покращення якості життя громадян. Вступ в ЄС є також привабливим для економічної складової нашої держави, а саме:

- Доступ до європейського ринку: це означає, що українські компанії матимуть доступ до 500 мільйонів споживачів ЄС.

- Збільшення інвестицій: вступ до ЄС може привести до збільшення інвестицій в Україну, оскільки інвестори будуть бачити країну як більш привабливу для бізнесу.

- Підвищення конкурентоспроможності: вступ до ЄС може допомогти українським компаніям покращити якість своїх товарів та послуг, що зробить їх конкурентоспроможними на міжнародному ринку.

- Зменшення бюрократичних перешкод: вступ до ЄС може допомогти зменшити бюрократичні перешкоди для бізнесу, що сприятиме розвитку економіки та збільшенню кількості робочих місць.

³⁶ Багатосторонні платформи Східного партнерства. Міністерство закордонних справ України. Веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejskaintegraciya/shidne-partnerstvo/bagatostoronni-platформи-shidnogo-partnerstva>. (дата звернення 11.05.2020)

- Розвиток торгівлі: вступ до ЄС може допомогти збільшити обсяги торгівлі між Україною та країнами ЄС, що сприятиме розвитку економіки та підвищенню життєвого рівня громадян.

Отже, вступ до ЄС Україні принесе:

- підвищення стандартів демократії, прав людини та розвитку громадянського суспільства;

- зміцнення своєї міжнародної позиції та отримання більше впливу на міжнародній арені;

- вступ до ЄС може допомогти Україні підвищити рівень безпеки, оскільки країни-члени ЄС співпрацюють у сфері безпеки та оборони;

- розвиток культурного обміну, де ЄС зможе допомогти Україні розвивати культурний обмін та сприяти взаєморозумінню між народами;

- вступ до ЄС може допомогти підвищити рівень життя громадян України, оскільки країни-члени ЄС мають високий рівень соціального захисту та економічного розвитку;

- ЄС може допомогти зменшити загрозу війни на території України, оскільки країни-члени ЄС мають мирну політику та співпрацюють у сфері безпеки;

- вступ до ЄС може допомогти підвищити рівень захисту прав людини на території України, оскільки країни-члени ЄС мають високий стандарт захисту прав людини;³⁷

- стандарти ЄС може допомогти підвищити ефективність боротьби з корупцією на території України, оскільки країни-члени ЄС мають високий стандарт боротьби з корупцією;

- розвиток інфраструктури: вступ до ЄС може допомогти розвивати інфраструктуру на території України, оскільки країни-члени ЄС мають розвинуту інфраструктуру та сприяють розвитку інфраструктури в країнах-партнерах;

- підвищення рівня освіти та науки: вступ до ЄС може допомогти підвищити

³⁷ Бредіхин А. В. Україна та європейський союз: ретроспектива розвитку відносин. «Наука. Релігія. Суспільство» No 2'2009. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/29853/02-Bredikhin.pdf?sequence=1>. (дата звернення 25.04.2020)

рівень освіти та науки на території України, оскільки країни-члени ЄС мають розвинуту систему освіти та науки та сприяють її розвитку в країнах-партнерах.

Які кроки треба зробити Україні, щоб вступити в ЄС:

1. Продовжувати реформи в економіці, зокрема у сфері банківської системи та податкової політики.

2. Покращувати стандарти життя громадян, зокрема у сферах охорони здоров'я, соціального захисту та житлового будівництва.

3. Зміцнювати демократію та права людини, зокрема шляхом реформування законодавства та боротьби з корупцією.

4. Розвивати співпрацю з країнами-членами ЄС у сферах безпеки та оборони.

5. Підвищувати рівень освіти та науки, зокрема шляхом збільшення інвестицій у науково-дослідну роботу та розвиток інноваційних технологій.

6. Зміцнювати співпрацю з ЄС у сфері енергетики та екології, зокрема шляхом розвитку відновлюваної енергетики та зменшення викидів шкідливих речовин.

3.3 Зміна геостратегії щодо вступу України в НАТО

Україна займає важливе місце в епоху глобалізації, оскільки є членом світової спільноти та активно взаємодіє з іншими країнами. Україна має великий потенціал у розвитку торгівлі, інвестицій та культурного обміну з іншими країнами світу. Наша держава є членом Всесвітньої торгової організації, що дозволяє їй брати участь у світовому ринку та залучати іноземні інвестиції. Крім того, Україна має великий експортний потенціал, особливо в сільському господарстві та вугледобувній галузі. Вона також активно співпрацює з іншими країнами у сфері культурного обміну, наукових досліджень та технологічного розвитку. Українська культура та мистецтво знаходять визнання в світі, що дозволяє просувати українську культуру за межі країни.

Однак, Україна також стикається з викликами глобалізації, такими як економічна конкуренція, міграційні процеси та культурний імперіалізм. Ми повинні знаходити ефективні способи взаємодії з іншими країнами, зберігаючи свою національну ідентичність та культурний спадок.

У підсумку, Україна має важливе місце в епоху глобалізації та повинна продовжувати активно взаємодіяти з іншими країнами, забезпечуючи свій економічний та культурний розвиток. Так само це стосується і оборонної сфери. Сьогодення нам диктує свої умови та загрози. Щоб захистити та зберегти свій суверенітет Україна повинна шукати шляхи для посилення своєї військової сили. Найбільшою альтернативою є вступ України в НАТО. Хоч цей шлях є не простим, проте Альянс зберігає своє домінування у світі і є найпотужнішим військовим блоком. На мій погляд-це єдиний шлях, який може захистити Україну від подальших зазіхань недружних сусідів.

Анексія Криму та війна на сході України також призвели до збільшення інтересу України до співпраці з НАТО та зближення з Альянсом. Україна стала важливим партнером НАТО в регіоні, що підтверджується підписанням угоди про співпрацю між Україною та НАТО у 1997 році та підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 році.

Україна активно бере участь у миротворчих місіях НАТО та співпрацює з

³⁸Альянсом у сферах безпеки, оборони та реформування оборонного сектору. НАТО надає Україні допомогу в підготовці військових, реформуванні оборонного сектору, а також в наданні гуманітарної допомоги населенню на сході України.

Отже, анексія Криму та війна на сході України призвели до збільшення інтересу України до співпраці з НАТО та зближення з Альянсом. Україна стала важливим партнером НАТО в регіоні та активно співпрацює з Альянсом у сферах безпеки, оборони та реформування оборонного сектору.

Як і кожен військово-політичний блок, вступ України в НАТО має свої переваги і свої недоліки.

Переваги та недоліки вступу в НАТО.

Переваги вступу в НАТО:

1. Захист безпеки: Вступ до НАТО гарантує країні безпеку від зовнішніх загроз.

2. Військова допомога: Якщо країна-член НАТО стикається з військовою агресією, інші країни-члени можуть надати допомогу у вигляді військових сил та обладнання.

3. Політична підтримка: Країни-члени НАТО можуть отримати політичну підтримку від інших країн-членів, що може бути корисним при розв'язанні конфліктів та проблем.

4. Економічні переваги: Вступ до НАТО може сприяти економічному зростанню країни, оскільки це може залучити інвестиції та покращити торговельні відносини з іншими країнами-членами.

Недоліки вступу в НАТО:

1. Фінансові витрати: Вступ до НАТО може бути дуже дорогим для країни, оскільки вона повинна витратити гроші на військові витрати та інші заходи

³⁸ Україна – НАТО: стратегічне партнерство. – Л.: Надстир'я, . – 311 с. 12. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства. – К.: Стилос., – 407 с.

безпеки.

2. Залежність від інших країн-членів: Країна-член НАТО може стати залежною від інших країн-членів, що може обмежити її можливості приймати самостійні рішення.

3. Ризик конфліктів: Вступ до НАТО може збільшити ризик конфліктів з іншими країнами, особливо тими, які не є членами НАТО.

4. Політична невизначеність: Вступ до НАТО може бути складним політичним рішенням, оскільки це може залежати від багатьох факторів, таких як національна безпека, економічні інтереси та політичні відносини з іншими країнами.

Для вступу України в НАТО треба ще багато чого зробити. В першу чергу закінчити війну перемогою, щоб не було територіальних конфліктів.

Потрібні кроки для вступу України в НАТО:

- Реформа військового сектору: Україна повинна провести реформи військового сектору, щоб забезпечити ефективну і професійну армію.
- Політичні реформи: Україна повинна провести політичні реформи, щоб забезпечити демократичний режим та правову державу.
- Зміцнення економіки: Україна повинна зміцнити свою економіку, щоб забезпечити стабільність та здатність фінансувати військові витрати.
- Посилення співпраці з НАТО: Україна повинна посилити співпрацю з НАТО, зокрема, участь у миротворчих місіях та навчаннях.
- Політична підтримка: Україна повинна отримати політичну підтримку від інших країн-членів НАТО, щоб забезпечити успішний вступ до альянсу.
- Реформа безпекового сектору: Україна повинна провести реформи безпекового сектору, щоб забезпечити ефективний захист від зовнішніх загроз.
- Політична стабільність: Україна повинна забезпечити політичну стабільність та мир у своїй країні, щоб зберегти довіру країн-членів НАТО.

Для вступу України в НАТО необхідно провести широкомасштабну реформу військового сектору. Основні напрямки такої реформи можуть бути

наступними.³⁹

1. Зміцнення контролю над збройними силами. Необхідно створити ефективну систему контролю за діяльністю військових, що забезпечить дотримання законів та міжнародних стандартів.

2. Реформа кадрової політики. Необхідно забезпечити професійну підготовку військовослужбовців, що включатиме як теоретичну, так і практичну складові.

3. Модернізація збройних сил. Необхідно забезпечити потреби високотехнологічної зброї та обладнання, що дозволить підвищити ефективність ведення бойових дій.

4. Розвиток співпраці з НАТО. Україна повинна активно співпрацювати з НАТО, зокрема, учасницькою країною програми "Партнерство заради миру".

5. Зміцнення контролю над військовим бюджетом. Необхідно забезпечити ефективне використання коштів, що виділяються на потреби військового сектору.

Виконання цих напрямків допоможе Україні підготуватися до вступу в НАТО та забезпечити ефективне функціонування військового сектору.

Політичні реформи для вступу України в НАТО:

1. Реформа правової системи. Необхідно забезпечити дотримання прав людини та законів, що включає боротьбу з корупцією та злочинністю.

2. Розвиток демократії та громадянського суспільства. Необхідно забезпечити свободу слова, право на збори та демонстрації, а також розвиток незалежних ЗМІ та громадських організацій.

3. Реформа судової системи. Необхідно забезпечити незалежність суддів та ефективність судової системи, що дозволить забезпечити правосуддя та захист прав громадян.

4. Розвиток економіки та підвищення життєвого рівня населення. Необхідно забезпечити стабільність економіки, зменшення безробіття та підвищення доходів

• ³⁹ *Головченко, В. І.* Меморандум про гарантії безпеки України 1994 // [Українська дипломатична енциклопедія](#) : у 2 т. / ред. кол.: [Л. В. Губерський](#) (голова) та ін. — К. : [Знання України](#), 2004. — Т. 2 : М — Я. — 812 с. — ISBN 966-316-045-4.

населення.

5. Розвиток міжнародної співпраці. Україна повинна активно співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями, що дозволить забезпечити безпеку та стабільність в регіоні.

Виконання цих політичних реформ допоможе Україні підготуватися до вступу в НАТО та забезпечити стабільний розвиток країни. З кожним днем ЗСУ стають все ближчими до стандартів НАТО. Наші військові з феноменальною швидкістю опановують нові озброєння та технології Північно-атлантичного альянсу, що є хорошим стимулом до віри, що незабаром, у найближчому майбутньому, ми станемо повноправними членами НАТО.⁴⁰

-
- ⁴⁰ *Константинов, В. Ю.* Позитивні гарантії безпеки // [Українська дипломатична енциклопедія](#) : у 2 т. / ред. кол.: [Л. В. Губерський](#) (голова) та ін. — К. : [Знання України](#), 2004.
 - *Мартинів А. Ю.* [Будапештський меморандум 1994](#) // [Енциклопедія історії України](#): Додатковий том. Кн. 1: А–Я / Редкол.: [В. А. Смолій](#) (голова редкол.) та ін. [НАН України. Інститут історії України](#). — К.: [«Наукова думка»](#), 2021. — С. 71—72. — 773 с. — [ISBN 978-966-00-1858-7](#).

ВИСНОВОК

Всі розуміють, що світ вже не буде таким, як колись. Світова безпека повинна бути переглянута, а такі організації, як ООН, ОБСЄ, Червоний Хрест повинні створити більш дієві механізми для відсічі гібридних загроз. По великому рахунку дані організації виглядають безпомічними та недієвими і потребуватимуть перетворення, або створення нових організацій, які б мали більш впливові механізми.

Повномасштабне вторгнення в Україну - це історична подія, яка стала завершальним етапом періоду Холодної війни, та дала поштовх новій, ще не написаній ері. Головним питанням для сьогоденного світу - закінчення війни. Проглядається декілька сценаріїв, які можуть відбутися в Україні.

Можливі сценарії розвитку подій коливаються від заморозки конфлікту, нової холодної чи активної війни за участі США, Росії та Китаю, до повалення режиму Путіна й врегулювання політики Росії таким чином, щоб вона могла стати частиною архітектури безпеки Європи. В даний момент з підтримкою світу та успішним наступом ЗСУ перемога Путіна здається не можливою. Проте і з поразкою він також не змириться. Тому зараз весь світ ламає голову, як закінчити конфлікт. Найбільший воєнний конфлікт у Європі з часів Другої світової війни радикально вплинув на експертні оцінки та аналітичні дослідження у сфері політики безпеки і зовнішньої політики. Якщо раніше європейська спільнота зосереджувалася на запобіганні конфліктів, збереженні миру та сприянні міжнародній безпековій співпраці, то нині фокус уваги змістився на нові питання: особливості організації територіальної оборони, безальтернативність НАТО і трансатлантичної системи для європейської оборони, примарність перспектив «стратегічної автономії» ЄС, необхідність визначення та оцінювання глобальних наслідків російської агресії.

Повномасштабне збройне вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. спричинило глобальний шок, тому що «ознаменувало собою різке закінчення тридцятирічного періоду глобалізації та системи міжнародного співробітництва»

та призвело до виникнення найгострішої безпекової кризи у Європі з часів Другої світової війни. Наслідки російсько-української війни, які безпосередньо впливають на глобальні тенденції, спонукатимуть до створення засад нового європейського порядку. Основою для оновлення архітектури європейської безпеки мають стати ключові елементи перемоги України – відновлення територіальної цілісності держави, забезпечення її недоторканності, справедливе покарання агресора за воєнні злочини та злочини проти людяності, примус нападника до відшкодування збитків.

Велика війна, що почалася після восьми років тліючого конфлікту, спричинила появу трьох груп держав: які підтримали Україну; які стали на бік РФ; які не приєдналися до якоїсь із перших двох груп, прагнучи мінімізувати ризики. Держави ЄС швидко відреагували масштабними санкціями та діями проти Росії. Незважаючи на певну фрагментацію, зокрема через ліміт цін на нафту або небажання Німеччини надсилати Україні танки, європейський блок зберіг єдність у своїй відповіді на війну. Велика Британія відзначилася особливо сильною риторикою та військовою підтримкою України, що можна розглядати як очевидне просування стратегії «Глобальної Британії».

Передбачувано Путіна підтримали Сирія та Білорусь, які очолюють Башар аль-Асад та Олександр Лукашенко. На новий рівень вийшли тактичні й стратегічні відносини РФ з Іраном.

Під час голосування на Генеральній Асамблеї ООН резолюції із засудженням агресії Росії утрималися 35 країн. Серед тих, хто відмовився підтримати якусь одну сторону конфлікту, три держави Британської співдружності – ПАР, Пакистан та Індія, а також найбільші зростаючі держави Індо-Тихоокеанського регіону (ІТР) – Китай, Індія та Індонезія. І лише кілька урядів ІТР – Сінгапур, Південна Корея та Японія – рішуче підтримали Україну. Це зруйнувало сподівання Заходу на те, що Азія підтримає «заснований на правилах порядок». Відкинувши західний підхід до конфлікту як «битви між силою і правом», більшість азійських держав обрали прагматичний підхід до відносин з РФ. Проте частина держав Африки, які утрималися від осуду дій РФ, становила

51 %, що фактично засвідчило повернення до дипломатичних практик періоду холодної війни.

Посилення ролі НАТО в забезпеченні європейської безпеки здобуло двопартійну підтримку в США, що, однак, не варто сприймати як належне після президентства Д. Трампа. Причиною є усвідомлення, що нехтування європейською безпекою матиме негативний вплив на значно ширший безпековий контекст, зокрема стримування Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Стійкість України та широкі санкції, уведені проти Росії, забезпечили «живу симуляцію» реакції, з якою може зіткнутися КНР внаслідок вторгнення на Тайвань. Це, зрештою, може вплинути на плани Китаю.

Росія регулярно погрожує ескалацією та застосуванням ядерної зброї проти держав НАТО. І хоча ці загрози не нові, питанням залишається ступінь їх достовірності та реакція Заходу. Така «тактика залякування» виглядає ефективною. Саме із ядерними погрозами РФ пов'язана певна стриманість у підтримці України. Проте Заходу варто зосередитись на реальному стані ядерного потенціалу Росії, а не звертати увагу на їхню пропаганду.

Ще одним тривожним сигналом у широкій стратегії залякування РФ є «гра» з безпекою ядерної енергетики України (захоплення та обстріли Запорізької АЕС), чутки довкола підризу «брудної бомби», що є особливо загрозливим з огляду на трагічний досвід Чорнобильської катастрофи. Проте, якщо війна справді стосується «проекту імперської спадщини» Путіна та спроби повернути українську територію під його контроль, то створення непридатної для життя пост'ядерної пустки не має «стратегічного сенсу».

Найбільш фундаментальним кроком було те, що Європа прийняла рішення позбавитися залежності від російського викопного палива. Диверсифікуючи джерела та шляхи постачання, Європа одночасно прискорює перехід до відновлюваної енергетики. У планах ЄС до 2030–2035 рр. – повна декарбонізація енергетичного сектору. Подібні плани Заходу мають дещо неочікувані геополітичні наслідки. Зокрема, африканські держави раптом виявилися «привабливими» для Заходу, а залежність від Китаю щодо джерел відновлюваної

енергії (до 70 % сонячних панелей) зумовила прийняття політичних рішень (Закон про зниження інфляції (IRA) у США, Промисловий план «Зеленої угоди» ЄС тощо) стосовно запровадження власного виробництва таких джерел.

Росія робила ставку на те, що її енергоносії залишалися «недоторканими» під час політичних криз у період холодної війни (радянське вторгнення в Афганістан). Проте ринки енергоносіїв докорінно змінилися завдяки тому, що були підписані нові угоди, зросла кількість відновлюваних джерел енергії, а споживачі почали усвідомлювати динаміку та крихкість глобальної мережі постачання. Порухення глобальних харчових ланцюгів призвело до зростання цін на продукти до історичних максимумів. Це спричинило кризу вартості життя як у розвинених країнах, так і в країнах, які розвиваються. Російська зернова блокада загрожувала створити гуманітарну катастрофу в окремих країнах, адже, наприклад, 85 % держав Африки залежать від імпортової пшениці. Всесвітня продовольча програма (ВПП) засвідчує: продовольча криза залишається безпрецедентною за своїми масштабами, тому що кількість людей, які потерпають від голоду, у десять разів більша, ніж п'ять років тому.

Сила та масштаб безпрецедентних економічних санкцій, запроваджених Заходом, виявилися більшими, ніж очікували в РФ, піддавши випробуванню ідею «фортеця Росія». І хоча остання досягла короткострокових здобутків від завищених цін на газ та енергію, санкції успішно вразили серце російської фінансової системи, істотно обмеживши простір для маневрів.

Приблизно один трильйон доларів США – такі втрати Росії, причому значна частина з цих коштів опинилась у Великій Британії як у «притулку для брудних грошей», зумовивши у всьому світі чергову кампанію боротьби з відмиванням фінансів.

Російський військовий міф зруйновано – план швидкої «спеціальної військової операції», проведеної «ефективною» армією, зазнав краху внаслідок серйозних поразок, величезних втрат особового складу та озброєння, нестачі боєприпасів і військових помилок.

Ключовою помилкою стало те, що РФ недооцінила добре організований,

надмотивований український опір, та озброєну новітньою військовою технікою, яку надав Захід, армію, навчену ефективно її застосовувати. Але й швидка ліквідація найсучасніших боєздатних елементів російських сухопутних сил не означає повного знищення російської армії. Навіть після завершення нинішніх бойових дій в Україні сусідам Росії потрібно буде остерігатися російського повітряного та військово-морського потенціалів та її готовності до військового застосування непідготовлених сил і всіх наявних матеріальних засобів.

Щодо майбутнього Росії, то існує невелика ймовірність позитивних змін із появою там реформаторських сил, хоча вірогіднішим є розпад країни на низку державних утворень. Проте є сумніви щодо неминучого краху режиму, оскільки російська влада чудово справляється з придушенням протестів, посилюючи режим репресій.

Жорстокий напад Росії на Україну завдав великої шкоди її жителям, але також об'єднав країну в небачений раніше спосіб. Незважаючи на те, що приблизно 14 млн. людей були переміщені, а інфраструктура країни, її енергетичні й транспортні мережі піддаються постійним ворожим атакам, Україна продовжує функціонувати. Героїчний опір України прив'язує її до ЄС і НАТО. Попри те, що питання майбутнього членства України в НАТО часто дипломатично відкидається, Європа в знак солідарності надала Києву статус кандидата у ЄС, допустивши набуття повноправного членства протягом кількох років.

Будь-яке припинення вогню без виведення російських військ з окупованих територій не задовольнить Україну, яка прагне завдати агресору військової поразки на своїй території. Ключовими елементами перемоги України та основою для оновленої архітектури європейської безпеки мають стати відновлення територіальної цілісності, забезпечення правосуддя за воєнні злочини та примус РФ до відшкодування збитків.

Блокування резолюцій Ради Безпеки ООН через накладання Росією вето свідчить про те, що будь-яка спроба цього органу віддати РФ під Міжнародний кримінальний суд (МКС) матиме подібний результат. Тому дискусії

про створення нового спеціального трибуналу щодо злочинів агресії викликають жвавий інтерес і можуть мати практичне втілення. Багато подій, пов'язаних із російською агресією проти України мають безпрецедентний характер для міжнародного права і правосуддя: Міжнародний кримінальний суд отримав найбільшу в історії державну заяву про відкриття розслідування; Рада ООН з прав людини розпочала власне розслідування нападів РФ на цивільних осіб та цивільну інфраструктуру; Росія вийшла з Європейської конвенції з прав людини та інших договорів Ради Європи.

Зміна парадигми світової безпеки через російсько-українську війну включає наступні аспекти:

- Зміна сприйняття загрози: Російсько-українська війна показала, що традиційні загрози, такі як тероризм чи екстремізм, можуть бути замінені державною агресією. Це призвело до перегляду підходів до безпеки та необхідності змінити сприйняття потенційних загроз.

- Зміна геополітичного контексту: Російсько-українська війна спричинила зміну геополітичного контексту у регіоні Європи та світі. З'явилася нова реальність, де держави повинні переглянути свої стратегії безпеки та шукати нових союзників та партнерів.

-Запровадження нових оборонних стратегій: Російсько-українська війна показала необхідність розробки нових оборонних стратегій та тактик. Держави повинні бути готовими до гібридної війни, кібератак та інших нетрадиційних форм агресії.

-Зміна ролі міжнародних організацій: Російсько-українська війна показала недостатню ефективність міжнародних організацій у забезпеченні безпеки та розв'язанні конфліктів. Це спонукало держави шукати альтернативні шляхи розв'язання конфліктів та змінювати свої позиції щодо міжнародної політики.

- Зміна уявлень про безпеку: Російсько-українська війна показала, що безпека не обмежується лише воєнними загрозами, а також включає економічну, енергетичну, кібернетичну та інші сфери. Держави повинні розглядати безпеку в комплексі та забезпечувати її в усіх аспектах.

- Посилення оборонної співпраці: Російсько-українська війна показала необхідність посилення оборонної співпраці між державами. Створення альянсів, обмін досвідом та технологіями, спільні військові навчання - це лише деякі засоби забезпечення колективної безпеки.

- Зміна підходу до вирішення конфліктів: Російсько-українська війна показала неефективність традиційних методів вирішення конфліктів. Держави повинні шукати нові шляхи дипломатичного розв'язання конфліктів та активно залучати міжнародну спільноту до цього процесу.

Зміна парадигми світової безпеки через російсько-українську війну має глибокі наслідки для міжнародних відносин та безпеки держав. Держави повинні адаптуватися до нової реальності та шукати способи забезпечення стабільності та миру.

1. Зміна регіонального балансу сил: Російсько-українська війна спричинила зміну геополітичного балансу сил у регіоні Європи та світі. Росія втратила деяку свою впливову позицію, а Україна стала символом супротиву агресору. Це призвело до переорієнтації держав на пошук нових стратегічних партнерів та союзників.

2. Зміна підходу до безпекових гарантій: Російсько-українська війна показала, що традиційні механізми безпекових гарантій, такі як міжнародні договори та угоди, можуть бути порушені. Це змусило держави переглянути свої підходи до забезпечення своєї безпеки та шукати нових способів захисту.

3. Зміна парадигми використання сили: Російсько-українська війна показала, що використання сили може бути ефективним засобом досягнення політичних цілей. Це призвело до перегляду підходів до використання військової сили та необхідності змінити менталітет держав щодо вирішення конфліктів.

4. Зміна підходу до розбудови оборонного потенціалу: Російсько-українська війна показала необхідність розбудови сучасного та ефективного оборонного потенціалу. Держави повинні інвестувати у нові технології, зброю та військову підготовку для забезпечення своєї безпеки.

5. Зміна підходу до миротворчої діяльності: Російсько-українська війна

показала неефективність традиційних миротворчих механізмів. Держави повинні шукати нові підходи до вирішення конфліктів та активно залучати міжнародну спільноту до миротворчої діяльності.

6. Зміна підходу до енергетичної безпеки: Російсько-українська війна показала, що енергетична безпека є важливим аспектом світової безпеки. Держави повинні диверсифікувати свої джерела енергопостачання та шукати альтернативні джерела енергії для забезпечення своєї безпеки.

7. Зміна підходу до інформаційної безпеки: Російсько-українська війна показала, що інформаційна безпека є важливим аспектом світової безпеки. Держави повинні бути готовими до кібератак та інформаційної пропаганди, а також розвивати свої засоби захисту від цих загроз.

Зміна геополітичної парадигми через російсько-українську війну має великий вплив на світову безпеку та вимагає перегляду підходів до забезпечення стабільності та миру. Держави повинні пристосуватися до нових реалій та шукати способи забезпечення своєї безпеки в новому геополітичному контексті.

Російсько-українська війна має значний вплив на світову економіку. Основні аспекти цього впливу включають:

- Зменшення світового ринку: Війна призвела до зниження обсягів торгівлі між Росією та іншими країнами, що має негативний вплив на світовий ринок. Санкції, які були введені проти Росії, також обмежили доступ до російського ринку для багатьох компаній.

-Зміна глобальних цін на енергоносії: Росія є одним з найбільших світових експортерів нафти та газу. Війна призвела до нестабільності на ринку енергоносіїв та зміни цін на них. Це має вплив на економіку країн, які є залежними від імпорту енергоносіїв.

-Збитки для російської економіки: Війна призвела до зниження інвестицій та зростання ризиків для бізнесу в Росії. Економіка країни зазнала значних збитків, що впливає на світову економіку через зменшення попиту на російські товари та послуги.

-Збільшення витрат на оборону: Війна примусила країни збільшити свої

витрати на оборону та безпеку. Це може призвести до зменшення видатків на інші сфери, такі як освіта, охорона здоров'я та інфраструктура.

- Негативний вплив на інвестиції та бізнес: Війна створює невизначеність та ризики для інвесторів та бізнесу. Це може призвести до зменшення інвестицій та зупинки проєктів, що має негативний вплив на економічне зростання та розвиток.

Світ змінився і буде змінюватись. Багато думок лунає про те, що ми переживаємо Третю Світову війну, яка і має призвести до геополітичних змін та переділу сфери впливу у світі. Проте це може відбуватися виключно після перемоги України.

Отже, сприятливе закінчення війни-це першочергове завдання для ЗСУ та світової спільноти. Ця війна стане поштовхом для утворення нових організацій. Світова безпека буде переглянута та внесуться нові дієві механізми, які б в майбутньому не допускали такого роду конфліктів.

Україна обов'язково переможе. Слава Україні! Героям слава!

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про звернення Верховної Ради України до державгарантів безпеки України». URL: <http://portal.rada.gov.ua/news/NovynyiPovidomlennya/189190.html> (дата звернення: 05.04.2017).

2. . Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський ; пер. з англ. О. Фешовець. – Харків : Ранок : Фабула, 2018. – 288 с.

3 Горбулін В. Гібридна війна: все тільки починається ... Дзеркало тижня. Україна. 2016. № 11.

4. Зовнішня політика та національна безпека : навч. посіб. / Г. П. Ситник, Д. В. Неліпа, М. Г. Орел. – Київ : ФОП "Кравченко Я. О.", 2021. – 243 с.

5. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 200 с. Додаткова

6. Волович О. Історія як поле змагання «Українського світу» і «Русского мира». Зовнішні справи. Исто Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк та ін. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.

ричні науки. 2014. № 12. С. 19-23.

7. Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянюк та ін. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.

8. Morgenthau H. J. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace / H. J. Morgenthau. – Fifth Edition, Revised. – N.Y. : Alfred A. Knopf, 1978. – 653 p.

Інформаційні ресурси

9. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : навч. посіб. / П. М. Лісовський. – Київ : Кондор, 2019. – 156 с.

10. Ukrainian Institute of the Future. (2022). Ekonomichna stratehiia Ukrainy 2030 [Economic Strategy of Ukraine 2030].

11. Economist Intelligence Unit. (2022). Global operational risk review. How war is fuelling geopolitical uncertainty. Retrieved

from <https://www.eiu.com/n/campaigns/operational-risk-review-2022>.

12. Ukrainian Institute of the Future. (2022). Ekonomichna stratehiia Ukrainy 2030 [Economic Strategy of Ukraine 2030]. Retrieved from <https://strategy.uifuture.org/index.html>

13. Соціально-трудові відносини: теорія та практика, 10, 1, 33–54. П'ятнадцяте загальнонаціональне опитування. Україна під час війни. Зайнятість і доходи (23–24 липня 2022). Соціологічна група «Рейтинг». Отримано з: <https://ratinggroup.ua/research/408> Розділ 7. ДОВІРА, АДАПТАЦІЇ, ПОВЕДІНКА ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vremya_voynu_zanyatost_i_dohody_23-24_ilyulya_2022_goda.html Личковська, М. Р. (2016) Трансформація поняття «стандартна зайнятість» у новій економіці

14. Responsible private sector action to address fragility, conflict and violence. Switzerland : World Economic Forum, 2016. 10 p. URL:

https://www3.weforum.org/docs/WEF_Responsible_Private_Sector.pdf f (дата звернення: 20.04.2022).

Pettinger T. Economic impact of war. Economics Help. URL: <https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economicimpact-of-war/> (дата звернення: 14.04.2022).

15. ЛІГА:ЗАКОН. Бізнес під час війни (доповнюється) | БІЗНЕС. Liga Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11677_bznes-pd-chas-vynidopovnyutsya (дата звернення: 19.04.2022).

Катерина Ж. Ми повернулися: як український бізнес відновлює роботу під час війни. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/mipovernulisya-yak-ukrajinskiy-biznes-vidnovlyuye-robotu-pid-chas-viyninovini-ukrajina-11824872.html> (дата звернення: 17.05.2022).

16. Економічна правда. Українська економіка під час війни. Що далі?. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/> (дата звернення: 28.04.2022)

. Responsible Investment in Fragile Contexts. Switzerland : World Economic Forum, 2016. 28 р. URL: https://www3.weforum.org/docs/GAC16_Responsible_Investment_Fragile_Context.pdf (дата звернення: 04.05.2022).

17. НАТО: Організація Північноатлантичного договору: Партнерство і співробітництво. – К.: Основи, 2006. – 429 с.

НАТО. – К.: Молодь, 2005. – 543 с.

18. Калашніков А.В. НАТО і Організація Варшавського Договору: витоки і наслідки протиборства. – К.: Либідь, 2006. – 18 с.

19.НАТО: Організація Північноатлантичного договору: Партнерство і співробітництво. – К.: Основи, 2006. – 429 с.

20. Полторацький О.С. Роль НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки. – К.: Основи, 2004. – 18 с.

21. Вступне слово Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга на прийомі з нагоди святкування 70-ї річниці НАТО. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/opinions_165208.htm?selectedLocale=uk

22. Україна – НАТО: стратегічне партнерство. – Л.: Надстир'я, – 2006. – 311 с. 12. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства. – К.: Стилос, 2004. – 407 с.

23. Закон України «про ратифікацію Додаткового протоко-лу до Меморандуму про взаєморозуміння між УрядомУкраїни і організацією північноатлантичного догово-ру (НаТо) щодо призначення офіцерів зв'язку НаТов Україні» No1002-Vi від 18.02.2009.

Закон України «про ратифікацію Додаткового протоко-лу до Меморандуму про взаєморозуміння між УрядомУкраїни і організацією північноатлантичного договору(НаТо) щодо заснування Центру інформації та докумен-тації НаТо в Україні» No1001-Vi від 18.02.2009.

24. Північноатлантичний Альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною додатки 625

25. план дій «Україна-НаТо». Ухвалений міністрами за-кордонних справ країн-членів альянсу і України у пра-зі 22.11.2002.

Хартія про особливе партнерство між Україною та організацією північноатлантичного договору. Документ підписаний між Україною та НаТо в Мадриді 09.07.1997.

«Партнерство заради миру». Рамковий документ, при-йнятий у брюсселі 10.01.1994.

26. Закон України «про основи національної безпеки України» №964-іV від 19.06.2003.

Закон України «про боротьбу з тероризмом» №638-іV від 20.03.2003.

Закон України «про ратифікацію Угоди про безпеку між Урядом України і організацією північноатлантичного Договору» №160-іV від 12.09.2002.

Закон України «про ратифікацію подальшого додаткового протоколу до Угоди між державами — учасницями північноатлантичного Договору та іншими державами, які беруть участь у програмі «партнерство заради миру», щодо статусу їхніх збройних сил» №1687-ііі від 20.04.2000.

27. Глобальна та національна безпека : підручник [Електронний ресурс] / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянук та ін. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с. – Режим доступу : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.

28. Закон України «про ратифікацію Додаткового протоколу до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і організацією північноатлантичного договору (НАТО) щодо призначення офіцерів зв'язку НАТО в Україні» №1002-Vi від 18.02.2009.

29. Ковальський В.П. Стратегія і сучасна воєнна політика США та інших країн НАТО в Європі. – К.: Логос, 28с.

30. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація : навч. посіб. / П. М. Лісовський. – Київ : Кондор, 2019. – 156 с.

31. . Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський ; пер. з англ. О. Фешовець. – Харків : Ранок : Фабула, 2018. – 292с.

32. Вегеш М., Гиря В. Роберт Каган про роль США в новому світовому порядку. Україна та Центральна Європа. Матеріали II Міжнародної наукової конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів та забезпечення прав національних меншин» (м. Ужгород, 3 травня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 188–197.

33. Шульга Марина. Геополітичні виміри української євроінтеграції в уявленнях російських науковців. Політичний менеджмент. 2007. № 5. С. 138–147.
34. Збройний конфлікт в термінах (Путівник для України) / Д. Дуцик, В. Черниш, В. Вороніна, Н. Рюче, І. Мороз, О. Паперняк, І. Калапуха. К., 2019
35. Аналітичний документ «Порівняльний аналіз «20 очікуваних досягнень Східного партнерства до 2020 р.» з положеннями Угоди про асоціацію: якою є додана вартість для відносин Україна-ЄС?». Національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. С. 4–6. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Web_ua_AAЕарdeliverables_civic_synergy_ua_2018.pdf (дата звернення 29.04.2020)
36. Багатосторонні платформи Східного партнерства. Міністерство закордонних справ України. Веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejskaintegraciya/shidne-partnerstvo/bagatostoronni-platformi-shidnogo-partnerstva>. (дата звернення 11.05.2020)
37. Бредіхин А. В. Україна та європейський союз: ретроспектива розвитку відносин. «Наука. Релігія. Суспільство» № 2'2009. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/29853/02-Bredikhin.pdf?sequence=1>. (дата звернення 25.04.2020)
38. Україна – НАТО: стратегічне партнерство. – Л.: Надстир'я, . – 311 с. 12. Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до набуття членства. – К.: Стилос,. – 407 с.
- 39. Головченко, В. І. Меморандум про гарантії безпеки України 1994 // [Українська дипломатична енциклопедія](#) : у 2 т. / ред. кол.: [Л. В. Губерський](#) (голова) та ін. — К. : [Знання України](#), 2004. — Т. 2 : М — Я. — 812 с. — ISBN 966-316-045-4.
 - 40.¹ [Константинов, В. Ю.](#) Позитивні гарантії безпеки // [Українська дипломатична енциклопедія](#) : у 2 т. / ред. кол.: [Л. В. Губерський](#) (голова) та ін. — К. : [Знання України](#), 2004.
 - [Мартинов А. Ю.](#) [Будапештський меморандум 1994](#) // [Енциклопедія історії України](#): Додатковий том. Кн. 1: А–Я / Редкол.: [В. А. Смолій](#) (голова редкол.) та ін. [НАН України. Інститут історії України](#). — К.: [«Наукова думка»](#), 2021. — С. 71—72. — 773 с. — ISBN 978-966-00-1858-7.

